



Shahid Bahonar  
University of Kerman



Iranian  
Accounting Association

## Audit Monitoring Quality and Stock Price Crash Risk: The Moderating Role of Tax Avoidance Measures

Ali Kiani<sup>1</sup>, Esmail Mazaheri<sup>2</sup> and Babak Abedi Sadaghiani<sup>3</sup>

1. Department of Accounting, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.  
**Email:** alikiani468@gmail.com
2. **Corresponding Author**, Department of Accounting, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. **Email:** e.mazaheri@scu.ac.ir
3. Department of Accounting, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.  
**Email:** b.abedi@scu.ac.ir

### Article Info

#### Article Type:

Research Article.

#### Article History:

**Received:** 20 April 2026

**Received in revised form:** 22 June 2026

**Accepted:**

**Available online:**

#### Keywords:

Internal Audit Monitoring Quality,  
External Audit Monitoring Quality,  
Stock Price Crash Risk,  
Tax Avoidance Measures.

#### JEL Classification:

C11, M42.

### A B S T R A C T

**Objective:** This study examines the effect of audit monitoring quality on stock price crash risk, considering the moderating role of tax avoidance measures. As audit monitoring quality is an essential corporate governance mechanism that reduces information asymmetry and enhances financial reporting transparency, it helps prevent the accumulation of bad news and consequently lowers the risk of stock price crashes. However, tax avoidance behaviors may moderate this relationship.

**Method:** The statistical population includes all companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period 2014–2024. After applying the necessary screening criteria, a final sample of 125 firms was selected. The study employs a descriptive-analytical approach using a multivariate regression model within a panel data framework.

**Results:** The results of the hypothesis testing indicate that internal audit oversight quality has a negative and significant effect on stock price crash risk. Moreover, tax avoidance measures—namely, the cash effective tax rate, operating cash flow effective tax rate, and total book-tax differences—negatively and significantly moderate the relationship between internal audit oversight quality and stock price crash risk. The findings also show that external audit oversight quality has a negative and significant effect on stock price crash risk. In addition, tax avoidance measures, including the operating cash flow effective tax rate and total book-tax differences, negatively and significantly moderate the relationship between external audit oversight quality and stock price crash risk, whereas the cash effective tax rate has a negative but insignificant moderating effect.

**Conclusion:** The findings suggest that strengthening both internal and external audit monitoring quality plays a crucial role in reducing stock price crash risk. Furthermore, the moderating effect of tax avoidance highlights the need for coordinated regulatory and tax oversight to improve the assessment of the transparency and reliability of firms' financial information.

**Cite this article:** Kiani, A., Mazaheri, E., & Abedi Sadaghiani, B. (2026). Audit monitoring quality and stock price crash risk: The moderating role of tax avoidance measures. *Journal of Accounting Knowledge*, \*(\*), \*-\*.



**Publisher:** Shahid Bahonar University of Kerman.  
©The Author(s).

### **Introduction**

Stock price crash risk is one of the most important risks in capital markets and refers to the occurrence of a severe and abrupt decline in a company's share price. This phenomenon typically arises when managers withhold unfavorable news for an extended period and prevent it from being gradually reflected in the stock price. As negative information accumulates and is subsequently disclosed suddenly, the market reacts sharply, causing the share price to experience a substantial decline. From this perspective, stock price crash risk is important not only for investors but also as an indicator of weak information transparency, poor financial reporting quality, and inefficiencies in corporate governance mechanisms.

Audit monitoring quality is among the mechanisms that can play an effective role in reducing this risk. Audit monitoring can be examined at two levels: internal and external. Internal monitoring is exercised through internal controls, internal audit, audit committees, and other intra-organizational mechanisms, whereas external monitoring is primarily imposed on the financial reporting process by independent auditors, professional bodies, and legal and regulatory requirements. It is expected that the higher the quality of these monitoring mechanisms, the lower the likelihood of financial information manipulation, managerial opportunism, concealment of unfavorable news, and accumulation of negative information. Consequently, stronger audit monitoring quality may limit the probability of abrupt stock price crashes by enhancing the reliability of financial information and reducing information asymmetry.

Nevertheless, prior research on the relationship between audit monitoring quality and stock price crash risk has produced mixed results. Some studies have shown that strong monitoring mechanisms and high-quality audits can reduce stock price crash risk, whereas others have reported weak, insignificant, or context-dependent relationships. These divergent findings suggest that contextual factors or moderating variables may influence the strength and direction of this relationship. One important variable in this regard is corporate tax avoidance.

Tax avoidance, as a financial and accounting behavior, may increase the complexity of financial reporting, reduce information transparency, and create opportunities for concealing unfavorable news. Firms with higher levels of tax avoidance typically employ structures and practices that make it more difficult for investors and other stakeholders to assess the firm's true performance. Under such conditions, even monitoring mechanisms may not be able to fully prevent managerial opportunism. Therefore, tax avoidance may moderate the relationship between audit monitoring quality and stock price crash risk. On the one hand, by increasing information opacity, tax avoidance can weaken the effectiveness of audit monitoring; on the other hand, high-quality audit monitoring may help contain the adverse effects of tax avoidance and prevent increases in stock price crash risk.

Accordingly, the main issue addressed in this study is the effect of audit monitoring quality on stock price crash risk, with emphasis on the moderating role of tax avoidance measures. This study seeks to determine whether internal and external audit monitoring quality can reduce the likelihood of stock price crashes and whether the extent of corporate tax avoidance alters the strength of this relationship. The importance of this topic lies in the fact that, in the Iranian capital market, sharp stock price fluctuations and the delayed disclosure of negative information have raised concerns regarding disclosure quality, financial transparency, and the effectiveness of monitoring mechanisms. In addition, within the Iranian regulatory environment, there are limited studies that simultaneously examine the roles of audit monitoring quality and tax avoidance measures in explaining stock price crash risk.

### **Method**

The statistical population of this study consists of all companies listed on the Tehran Stock Exchange during the period 2014–2024. After applying several screening

criteria—including firms being listed before 2014, having no change in fiscal year during the study period, having a fiscal year ending in March, excluding financial institutions such as holding companies, banks, insurance companies, investment firms, and financial intermediaries, having no trading suspension exceeding six months, and ensuring the availability of the required financial data—a total of 125 firms (1,375 firm-year observations) were selected as the final sample.

The required data were collected from the Tehran Stock Exchange information system (CODAL), the Rahavard Novin database, and companies' financial statements and accompanying notes. Data preparation was performed using Microsoft Excel, and statistical analyses were conducted using EViews version 14.

## **Results**

The results of the research hypotheses indicate that internal audit oversight quality has a negative and significant effect on stock price crash risk. Moreover, tax avoidance measures—including the cash effective tax rate, operating cash flow effective tax rate, and total book–tax differences—negatively and significantly moderate the relationship between internal audit oversight quality and stock price crash risk.

The findings also show that external audit oversight quality has a negative and significant effect on stock price crash risk. In addition, tax avoidance measures, specifically the operating cash flow effective tax rate and total book–tax differences, negatively and significantly moderate the relationship between external audit oversight quality and stock price crash risk, whereas the cash effective tax rate exhibits a negative but insignificant moderating effect.

## **Conclusions**

The main objective of this study was to examine the effect of audit oversight quality—through its two dimensions, internal oversight and external oversight—on stock price crash risk among companies listed on the Tehran Stock Exchange. In addition, the study investigated the moderating role of tax avoidance measures, including the cash effective tax rate, the operating cash flow effective tax rate, and total book–tax differences, in this relationship.

In the financial literature, stock price crash risk refers to the likelihood of the sudden disclosure of accumulated negative information from previous periods, which can lead to a sharp decline in a firm's market value. In contrast, audit oversight quality, as an important corporate governance mechanism, can reduce information asymmetry and improve financial reporting transparency, thereby limiting managers' ability to conceal unfavorable information and reducing the likelihood of stock price crashes.

The results of the hypothesis tests indicate that the quality of internal audit oversight has a significant negative effect on stock price crash risk. This finding suggests that mechanisms such as effective audit committees and appropriate internal controls can enhance information transparency and constrain opportunistic managerial behavior, thereby preventing the accumulation and sudden release of negative news. The results also show that tax avoidance measures—including the cash effective tax rate, the operating cash flow effective tax rate, and total book–tax differences—play a significant moderating role in this relationship. Specifically, when the level of tax avoidance is lower and tax transparency is higher, the negative effect of internal audit oversight on stock price crash risk becomes stronger. Conversely, high levels of tax avoidance may increase the complexity of financial information and weaken the effectiveness of internal monitoring mechanisms.

Regarding external oversight, the findings show that audit quality provided by independent auditors also has a significant negative effect on stock price crash risk. This result indicates that independent auditors with higher expertise, independence, and professional quality can enhance the credibility of financial reporting and limit managerial incentives to conceal adverse information, thereby reducing the likelihood of severe stock price declines. Furthermore, the

#### **4/ Audit monitoring quality and stock price crash risk: The moderating role of tax avoidance measures**

moderating role of tax avoidance measures is also confirmed in this relationship, suggesting that greater transparency in corporate tax policies strengthens the monitoring role of independent auditors in reducing stock price crash risk.

Overall, the findings suggest that the interaction between audit oversight quality and tax transparency plays an important role in reducing information risk and enhancing the stability of the capital market. Therefore, strengthening both internal and external audit monitoring mechanisms, along with improving transparency in corporate tax policies, can help reduce information asymmetry and increase investor confidence in the capital market. In this regard, it is recommended that capital market regulators place greater emphasis on improving the effectiveness of audit committees, enhancing the quality of independent auditing, and increasing the transparency of corporate tax disclosures. In addition, corporate managers should consider the long-term implications of tax policies for information transparency and investor trust, rather than focusing solely on tax minimization strategies.

#### ***Author Contributions***

This article is based on **Ali Kiani** Ph.D. Candidate in accounting under the supervision of **Dr. Esmail Mazaheri** at **Shahid Chamran University of Ahvaz**, which was finalized with the cooperation of **Babak Abedi Sadaghiani**.

**First Author:** Thesis supervisor, research design, supervision of research stages, review and control of results, correction, review and finalization of the article.

**Second Author:** Development of theoretical foundations and research background, preparation of samples, data collection, calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, and preparation of the initial draft of the article.

**Third Author:** Played a role in revising and adjusting the initial draft of the article, arranging the article according to the journal format for submission, making corrections required by the referees in several stages, and finally finalizing the article.

#### ***Data Availability Statement***

The data that support the findings of this study are available from the corresponding author, [G.M.], upon reasonable request.

#### ***Acknowledgements***

The authors thank all participants in this study.

#### ***Ethical Considerations***

The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

#### ***Funding***

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

#### ***Conflict of Interest***

The authors declare no conflict of interest.

## کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام: نقش تعدیلگر معیارهای اجتناب مالیاتی

علی کیانی<sup>۱</sup>، اسماعیل مظاهری<sup>۲</sup> و بابک عابدی صدقیانی<sup>۳</sup>

۱. گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: alikiani468@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: e.mazaheri@scu.ac.ir

۳. گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: b.abedi@scu.ac.ir

| اطلاعات مقاله                                                                                                                           | چکیده                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>نوع مقاله:</b> مقاله پژوهشی.                                                                                                         | <b>هدف:</b> این پژوهش با هدف بررسی تأثیر کیفیت نظارت حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام با در نظر گرفتن نقش تعدیلگر معیارهای اجتناب مالیاتی انجام شده است. از آنجا که کیفیت نظارت حسابرسی به عنوان یکی از سازوکارهای مهم حاکمیت شرکتی، از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش شفافیت گزارشگری مالی مانع انباشت اطلاعات منفی می شود، می تواند ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش دهد؛ در حالی که رفتارهای اجتناب مالیاتی ممکن است این رابطه را تعدیل کنند.                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>تاریخچه:</b><br>تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۱/۳۱<br>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۴/۱<br>تاریخ پذیرش:<br>تاریخ انتشار برخط:                             | <b>روش:</b> جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۳ بوده است. پس از اعمال محدودیت ها نمونه ای متشکل از ۱۲۵ شرکت در طول دوره زمانی مذکور انتخاب شده است. روش پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی و مبتنی بر الگوی رگرسیون چندمتغیره با رویکرد داده های ترکیبی است.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <b>واژه های کلیدی:</b><br>کیفیت نظارت درونی حسابرسی،<br>کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی،<br>ریسک سقوط قیمت سهام،<br>معیارهای اجتناب مالیاتی. | <b>یافته ها:</b> نتایج حاصل از فرضیه های پژوهش نشان داد کیفیت نظارت درونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد و معیارهای اجتناب مالیاتی (نرخ مؤثر مالیاتی نقدی- نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی- اختلاف مالیات دفتری کل) رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را به صورت منفی و معنادار تعدیل می کنند. همچنین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی، بر ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد و معیارهای اجتناب مالیاتی (نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی- اختلاف مالیات دفتری کل)، رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را به صورت منفی و معناداری تعدیل می کنند و در حالی که معیار نرخ مؤثر مالیاتی نقدی تأثیر منفی و غیرمعناداری دارد. |
| <b>طبقه بندی JEL:</b><br>C11, M42.                                                                                                      | <b>نتیجه گیری:</b> نتایج پژوهش حاکی از آن است که تقویت کیفیت نظارت حسابرسی، از طریق نظارت درونی و بیرونی، نقش مؤثری در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام دارد و اجتناب مالیاتی نیز ضرورت هماهنگی نهادهای نظارتی و مالیاتی در ارزیابی شفافیت اطلاعات مالی شرکت ها را برجسته می کند.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

**استاد:** کیانی، علی؛ مظاهری، اسماعیل و عابدی صدقیانی، بابک (۱۴۰۵). کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام: نقش تعدیلگر معیارهای اجتناب

مالیاتی. *مجله دانش حسابداری*، (\*); (\*); (\*). <https://doi.org>



ناشر: دانشگاه شهید باهنر کرمان.

© نویسنده / نویسندگان.

## ۱- مقدمه

در سال‌های اخیر، افزایش پیچیدگی محیط‌های تجاری، گسترش ابزارهای مالی، نوسانات اقتصادی و فشارهای فزاینده بازارهای سرمایه موجب شده است توجه سرمایه‌گذاران، نهادهای نظارتی و پژوهشگران به کیفیت نظارت حسابرسی و نقش آن در ارتقای شفافیت گزارشگری مالی افزایش یابد (آبراهام و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۲۴). کیفیت نظارت حسابرسی به میزان اثربخشی سازوکارهای کنترلی و نظارتی در کشف، پیشگیری و گزارش تحریف‌های بااهمیت، کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران و افزایش قابلیت اتکای اطلاعات مالی اشاره دارد (رضایی و همکاران، ۱۴۰۳). این نوع نظارت معمولاً در دو سطح قابل بررسی است: نظارت درونی حسابرسی که از طریق استقرار کنترل‌های داخلی، حسابرسی داخلی، کمیته حسابرسی و سایر سازوکارهای درون‌سازمانی اعمال می‌شود، و نظارت بیرونی حسابرسی که عمدتاً از سوی حسابرسان مستقل، نهادهای حرفه‌ای و الزامات قانونی و مقرراتی بر فرایند گزارشگری مالی تحمیل می‌گردد. از منظر نظری، هرچه کیفیت نظارت حسابرسی بالاتر باشد، امکان پنهان‌سازی اخبار نامطلوب، دستکاری اطلاعات مالی و انباشت تدریجی اطلاعات منفی توسط مدیران کاهش می‌یابد؛ بنابراین انتظار می‌رود کیفیت بالاتر نظارت حسابرسی با کاهش ریسک سقوط قیمت سهام همراه باشد (کیم و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۹).

ریسک سقوط قیمت سهام به احتمال وقوع افت شدید و ناگهانی در قیمت سهام شرکت اشاره دارد؛ رخدادی که معمولاً زمانی اتفاق می‌افتد که اخبار نامطلوب برای مدتی توسط مدیران پنهان شده و سپس به‌طور ناگهانی و فشرده به بازار منتقل شود (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰). در چنین شرایطی، قیمت سهام که پیش‌تر به‌طور مصنوعی در سطحی بالاتر حفظ شده است، با انتشار یک‌باره اطلاعات منفی دچار افت شدید می‌شود. از این رو، ریسک سقوط قیمت سهام نه تنها برای سرمایه‌گذاران از منظر زیان‌های احتمالی اهمیت دارد، بلکه از دیدگاه کارایی بازار، کیفیت افشا و سلامت نظام راهبری شرکتی نیز حائز اهمیت است. پژوهش‌های پیشین نیز نشان داده‌اند که ضعف در محیط اطلاعاتی، عدم تقارن اطلاعاتی بالا، کیفیت پایین گزارشگری مالی و محدودیت در سازوکارهای نظارتی، از جمله عوامل اصلی تشدیدکننده این ریسک به شمار می‌روند (حبیب و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۷ و هاتن و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۱۹). ریسک سقوط قیمت سهام از مهم‌ترین ریسک‌های بازارهای سرمایه مدرن است و به احتمال افت شدید و ناگهانی قیمت سهام در اثر انباشت اطلاعات منفی پنهان‌شده در شرکت اشاره دارد (جین و مایرز<sup>۵</sup>، ۲۰۰۶). پژوهش‌ها نشان می‌دهد مدیران ممکن است به دلایل مختلف از افشای تدریجی اخبار نامطلوب اجتناب کرده و آن‌ها را برای دوره‌ای از زمان پنهان سازند. انباشت این اخبار افشا نشده در نهایت می‌تواند منجر به انتشار ناگهانی حجم زیادی از اطلاعات منفی شده و در نتیجه سقوط شدید قیمت سهام را در پی داشته باشد (هاتن و همکاران، ۲۰۱۹). در چنین شرایطی، سازوکارهای نظارتی از جمله کیفیت نظارت داخلی و بیرونی حسابرسی می‌توانند نقش مهمی در محدود کردن رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران و کاهش احتمال پنهان‌سازی اطلاعات ایفا کنند. از سوی دیگر، برخی رویه‌های اجتناب مالیاتی ممکن است به افزایش عدم شفافیت اطلاعاتی و پیچیدگی گزارشگری مالی منجر شود و زمینه را برای پنهان‌سازی اخبار نامطلوب فراهم سازد. بنابراین، بررسی تأثیر کیفیت نظارت حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام با در نظر گرفتن معیارهای اجتناب مالیاتی می‌تواند در تبیین سازوکارهای مؤثر بر

<sup>1</sup> Abraham<sup>2</sup> Kim<sup>3</sup> Habib<sup>4</sup> Hutton<sup>5</sup> Jin and Myers

کاهش یا تشدید این ریسک نقش مهمی ایفا کند. این سقوطها علاوه بر زیان شدید سرمایه گذاران، ثبات مالی شرکتها و سلامت بازار سرمایه را نیز تهدید می کند. در ایران نیز نوسانات و افت های ناگهانی قیمت سهام در سال های اخیر نگرانی های جدی ایجاد کرده و گزارش ها حاکی از آن است که بخش زیادی از این سقوطها ناشی از افشای دیر هنگام اطلاعات منفی بوده است (صالحی و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۲۱).

از طرفی ادبیات مالی، استقرار مکانیزم های نظارتی قوی و با کیفیت، بویژه در حوزه حسابرسی، راهکاری مؤثر برای کاهش این ریسک معرفی شده است (دیفاند و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۴). پژوهش های متعددی از جمله (بن بارکا و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۷؛ چن و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۱۸ و سان و همکاران<sup>۵</sup>، ۲۰۱۴). به بررسی نقش سازوکارهای نظارتی، بویژه کیفیت نظارت داخلی و بیرونی حسابرسی، در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام پرداخته اند. بخشی از این مطالعات نشان می دهد تقویت سازوکارهای نظارتی می تواند از طریق کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و محدود کردن رفتارهای فرصت طلبانه مدیران، احتمال انباشت و پنهان سازی اخبار نامطلوب را کاهش داده و در نتیجه ریسک سقوط قیمت سهام را محدود کند. برای نمونه، نتایج پژوهش **نگوین و همکاران**<sup>۶</sup> (۲۰۲۱) و **سان و همکاران** (۲۰۱۴) نشان می دهد شرکت هایی که از کیفیت بالاتر حسابرسی و سازوکارهای نظارتی قوی تری برخوردارند، با احتمال کمتری با سقوط ناگهانی قیمت سهام مواجه می شوند. با این حال، همه مطالعات به نتایج یکسانی دست نیافته اند. گروهی دیگر از پژوهش ها نشان داده اند صرف وجود سازوکارهای نظارتی یا حسابرسی با کیفیت بالا لزوماً به کاهش ریسک سقوط قیمت سهام منجر نمی شود و در برخی موارد این رابطه ضعیف یا حتی غیرمعنادار گزارش شده است. این یافته ها بیانگر آن است که کارایی نظارت حسابرسی ممکن است تحت تأثیر ویژگی های محیط اطلاعاتی، ساختار حاکمیت شرکتی و رفتارهای مدیریتی قرار گیرد و در شرایط مختلف نتایج متفاوتی ایجاد کند. وجود چنین نتایج متناقضی در ادبیات پژوهش نشان می دهد که احتمالاً متغیرهای زمینه ای یا تعدیلگری وجود دارند که می توانند شدت و جهت رابطه بین کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را توضیح دهند. یکی از متغیرهایی که می تواند در این زمینه نقش مهمی ایفا کند، اجتناب مالیاتی شرکت ها است. اجتناب مالیاتی که حاصل تعامل پیچیده میان حسابداری مالی و مقررات مالیاتی است، می تواند سطح شفافیت اطلاعاتی را کاهش داده، گزارشگری مالی را پیچیده تر کند و زمینه را برای رفتارهای فرصت طلبانه مدیران فراهم سازد. در چنین شرایطی، حتی وجود سازوکارهای نظارتی نیز ممکن است نتواند به طور کامل از پنهان سازی اطلاعات منفی جلوگیری کند.

بر این اساس، بررسی نقش اجتناب مالیاتی به عنوان یک متغیر تعدیلگر در رابطه بین کیفیت نظارت داخلی و بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام می تواند به تبیین بهتر تضاد نتایج موجود در ادبیات پژوهش کمک کرده و درک دقیق تری از شرایطی که در آن سازوکارهای نظارتی قادر به کاهش این ریسک هستند، فراهم آورد (دیسای و همکاران<sup>۷</sup>، ۲۰۱۹). شرکت هایی با سطح بالای اجتناب مالیاتی معمولاً از ابزارهایی استفاده می کنند که قابلیت اتکای اطلاعات مالی را کاهش داده و احتمال انباشت اخبار منفی و وقوع سقوط قیمت سهام را افزایش می دهند (هانلون و همکاران<sup>۸</sup>، ۲۰۱۹). این بخش از مقاله توضیح می دهد که اجتناب مالیاتی می تواند رابطه بین کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را تحت تأثیر قرار دهد. شاخص هایی مانند نرخ مؤثر مالیاتی نقدی و اختلاف مالیات دفتری، میزان اجتناب مالیاتی را نشان

<sup>1</sup> Salehi<sup>2</sup> Defand<sup>3</sup> Bin Barca<sup>4</sup> Chen<sup>5</sup> Sun<sup>6</sup> Nguyen et al<sup>7</sup> Desai<sup>8</sup> Hanlon

می‌دهند. افزایش اجتناب مالیاتی معمولاً موجب پیچیدگی اطلاعات و پنهان‌سازی اخبار بد می‌شود و از این طریق، کارایی نظارت حسابرسی را کاهش می‌دهد. در مقابل، وجود حسابرسی باکیفیت چه در سطح داخلی و چه در سطح خارجی، می‌تواند آثار منفی اجتناب مالیاتی را کاهش داده و از افزایش ریسک سقوط قیمت سهام جلوگیری کند. با وجود مطالعات متعدد بین‌المللی دربارهٔ این موضوع، در فضای مقرراتی ایران هنوز پژوهش‌های کمی وجود دارد که هم‌زمان به نقش کیفیت نظارت حسابرسی و اجتناب مالیاتی در ریسک سقوط قیمت سهام پرداخته باشند. مسئلهٔ اصلی پژوهش حاضر این است که کیفیت نظارت حسابرسی چگونه بر ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر می‌گذارد و آیا سطح اجتناب مالیاتی می‌تواند این رابطه را تعدیل کند یا نه؟

## ۲- مبانی نظری، ادبیات و توسعه فرضیه‌های پژوهش

### ۲-۱- کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام

در یک شرکت معمولی، سهامداران سرمایه خود را از طریق خرید سهام در اختیار شرکت قرار می‌دهند و مدیران به‌عنوان نمایندگان آن‌ها مسئول تصمیم‌های راهبردی هستند؛ تصمیم‌هایی که می‌تواند بر افشای اطلاعات مالی، ریسک سقوط قیمت سهام و رفتارهای اجتناب مالیاتی تأثیر بگذارد. این تعارض منافع میان سهامداران و مدیران، پایه نظریه نمایندگی است (لی و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۲۰). سهامداران انتظار دارند مدیران تصمیم‌های شفاف و مسئولانه اتخاذ کنند تا از بروز ریسک‌هایی مانند سقوط ناگهانی قیمت سهام جلوگیری شود، اما مدیران ممکن است به دنبال اهداف کوتاه‌مدت شخصی مانند افزایش حقوق و پاداش باشند. جنسن و همکاران<sup>۲</sup> (۱۹۷۶)، بیان می‌کنند مدیران گاه وجوه نقد مازاد را صرف پروژه‌هایی با ارزش فعلی خالص پایین می‌کنند تا فعال‌تر به نظر برسند؛ رفتارهایی که معمولاً با پنهان‌سازی اخبار منفی، دستکاری برآوردهای حسابداری و اتخاذ سیاست‌های تهاجمی اجتناب مالیاتی همراه است. این اقدامات منجر به انباشت تدریجی اطلاعات منفی می‌شود که در صورت افشای ناگهانی، ریسک سقوط قیمت سهام را افزایش می‌دهد؛ بنابراین، نظریه نمایندگی چارچوب مناسبی برای تبیین رابطه میان رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت، کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام فراهم می‌کند (جین و مایرز، ۲۰۰۶).

نقش محوری در این فرآیند، عدم تقارن اطلاعاتی است؛ مدیران از نتایج واقعی تصمیم‌ها و منافع خصوصی حاصل از رفتارهای فرصت‌طلبانه، از جمله اجتناب مالیاتی، آگاهی کامل دارند، در حالی که سهامداران از ریسک‌های آتی، بویژه ریسک سقوط قیمت سهام، شناخت محدودی دارند. این عدم تقارن، یکی از مهم‌ترین کانال‌هایی است که از طریق آن رفتارهای مدیریتی می‌تواند ریسک سقوط را افزایش دهد (واتس و همکاران<sup>۳</sup>، ۱۹۸۶). در چنین چارچوبی، نظریه نمایندگی مبنای نظارت کمیته حسابرسی است. واتس و همکاران (۱۹۸۶)، معتقدند قراردادهایی که مسئولیت‌های مدیران را شفاف تعریف می‌کنند، هزینه‌های نمایندگی را کاهش می‌دهند؛ زیرا از طریق آن‌ها انتظارات سهامداران درباره افشای صادقانه اطلاعات و پرهیز از رفتارهای فرصت‌طلبانه مالیاتی مشخص می‌شود (حلیم و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۱۳). در این میان، حسابرسان بیرونی نیز با ارزیابی شفافیت و دقت گزارش‌های مالی، نقش مهمی در پاسخگو کردن مدیریت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی دارند. از آنجا که کمیته‌های حسابرسی در هیئت‌مدیره وظیفه انتخاب، نظارت و ارزیابی حسابرسان را بر

<sup>1</sup> Lee

<sup>2</sup> Jensen

<sup>3</sup> Watts

<sup>4</sup> Halim

عهده دارند، نظارت مؤثر آن‌ها می‌تواند از طریق افزایش شفافیت گزارشگری مالی و محدود کردن رفتارهای تهاجمی اجتناب مالیاتی، ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش دهد (حبطور و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۲۲). کیفیت بالای نظارت حسابرسی با کاهش انباشت اخبار منفی و افزایش قابلیت اتکای اطلاعات مالی، احتمال بروز شوک‌های ناگهانی قیمتی را محدود می‌کند. به بیان دیگر، کمیته حسابرسی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای نظارت درونی، می‌تواند از طریق کنترل فرآیند گزارشگری مالی، تقویت کنترل‌های داخلی و نظارت بر عملکرد حسابرسان، رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت را محدود کرده و مانع از پنهان‌سازی تدریجی اخبار منفی شود. این استدلال با پژوهش‌هایی همسو است که کیفیت حسابرسی و سازوکارهای نظارتی را از عوامل مؤثر در کاهش عدم شفافیت اطلاعاتی و ریسک سقوط قیمت سهام می‌دانند (کیم و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۹ و یانگ و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۲۲).

ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که نظارت کمیته حسابرسی نقش مهمی در هدایت تصمیم‌های مدیریتی به سمت کاهش ریسک سقوط قیمت سهام دارد. همچنین دوگانگی مدیرعامل موجب افزایش حق‌الزحمه حسابرسی می‌شود، اما حضور مدیران مستقل در کمیته حسابرسی این اثر را تضعیف می‌کند؛ نشانه‌ای از اینکه نظارت مستقل می‌تواند رفتارهای پرریسک مدیریتی را محدود سازد (الجیفی و همکاران<sup>۴</sup>، ۲۰۱۷). چنین نظارتی از انتخاب حسابرسان وابسته به مدیریت جلوگیری کرده و امکان شناسایی تصمیم‌هایی را فراهم می‌کند که ممکن است ریسک سقوط قیمت سهام یا اجتناب مالیاتی را تشدید کنند. الجیفی و همکاران (۲۰۱۷)، دریافتند نظارت مؤثر کمیته حسابرسی با تقویت سازوکارهای نظارتی داخلی، شفافیت اطلاعاتی شرکت‌ها را افزایش می‌دهد و می‌تواند نوسانات شدید بازار و سقوط‌های قیمتی را کاهش دهد. بنابراین، ادبیات پژوهش نشان می‌دهد ویژگی‌های کمیته حسابرسی مانند اندازه، استقلال، تخصص مالی و تعداد جلسات، نقشی مهم در کنترل رفتارهای مدیریتی مرتبط با افشا، اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام دارند (حبطور و همکاران<sup>۵</sup>، ۲۰۲۲). با این حال، برخی مطالعات از جمله رفیع و همکاران<sup>۶</sup> (۲۰۲۲)، نتایج متناقضی ارائه کرده‌اند و این موضوع را وابسته به بستر نهادی، سطح فساد، کیفیت واقعی نظارت و میزان استقلال اعضای کمیته حسابرسی می‌دانند. ولته و همکاران (۲۰۲۳)، نیز استدلال می‌کنند که رابطه میان ویژگی‌های کمیته حسابرسی و پیامدهایی مانند ریسک سقوط قیمت سهام، غیرخطی است و سطوح بهینه‌ای از اندازه و فعالیت نظارتی وجود دارد که بیشترین اثر کنترلی را بر رفتارهای پرریسک مدیریتی اعمال می‌کند. بنابراین، با توجه به مبانی نظری نمایندگی و شواهد تجربی پیشین، انتظار می‌رود هرچه کیفیت نظارت درونی حسابرسی بالاتر باشد، امکان پنهان‌سازی اخبار منفی کاهش یافته و در نتیجه ریسک سقوط قیمت سهام کمتر شود (ولته و همکاران<sup>۷</sup>، ۲۰۲۳).

از منظر پیشینه تجربی نیز برخی پژوهش‌ها اهمیت کیفیت نظارت حسابرسی و سازوکارهای درونی حاکمیت شرکتی را در کنترل رفتارهای مدیریتی تأیید کرده‌اند. آبراهام و همکاران<sup>۸</sup> (۲۰۲۴)، در پژوهشی به بررسی تأثیر کیفیت نظارت حسابرسی بر عملکرد مالی شرکت‌های آمریکایی: یک ارزیابی ذهنی پرداختند. نتایج آن‌ها نشان داد که کیفیت نظارت حسابرسی، بازده حقوق صاحبان سهام را کاهش می‌دهد. و همچنین کیفیت نظارت حسابرسی تأثیر انضباطی بر بدهی داشت بدین شکل که افزایش نظارت بر بدهی، تمایل به افزایش وام‌گیری با استفاده از وثیقه را کاهش می‌دهد و بازده

<sup>1</sup> Habtour<sup>2</sup> Kim<sup>3</sup> Yang<sup>4</sup> Al-Jiffi<sup>5</sup> Habtoor<sup>6</sup> Rifat<sup>7</sup> Welte<sup>8</sup> Abraham

سرمایه‌گذاران را از طریق سرمایه‌گذاری در پروژه‌های تأمین مالی بدهی کاهش می‌دهد. **ربکا و همکاران**<sup>۱</sup> (۲۰۲۴)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر کیفیت نظارت حسابرسی بر عملکرد مالی شرکت‌های آمریکایی پرداختند. یافته‌های آنها نشان داد که نشان داد که کیفیت نظارت حسابرسی باعث کاهش بازده حقوق صاحبان سهام می‌شود و تأثیر انضباطی بر بدهی شرکت‌ها دارد. همچنین **ابراهیمی کردلر و همکاران** (۱۴۰۴)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر سابقه حسابرسی مستقل رئیس کمیته حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی پرداختند. نتایج به‌دست آمده آنها نشان داد سابقه حسابرسی مستقل رئیس کمیته حسابرسی تأثیر مستقیم معناداری بر حق‌الزحمه حسابرسی دارد، به این معنی که سابقه فعالیت حسابرسی مستقل رئیس کمیته حسابرسی باعث افزایش حق‌الزحمه حسابرسی مستقل می‌شود. از سوی دیگر **حسن زاده دیوا و همکاران** (۱۴۰۳)، در پژوهش به بررسی تأثیر سویه‌های رفتاری سرمایه‌گذاران بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام با تأکید بر نقش کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج تحقیق با استفاده از الگوهای رگرسیونی چندمتغیره بیانگر آن است سویه‌های رفتاری سرمایه‌گذاران بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام اثر مستقیم و معنادار دارد. همچنین کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه سویه‌های رفتاری سرمایه‌گذاران و ریسک سقوط آتی قیمت سهام اثرگذار است. با توجه به مبانی نظری و پیشینه مطرح‌شده، فرضیه اول پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۱: کیفیت نظارت درونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد.

از سوی دیگر، حسابرسی بیرونی نیز یکی از مهم‌ترین سازوکارهای نظارت خارجی در نظام حاکمیت شرکتی محسوب می‌شود (**حلیم و همکاران**، ۲۰۱۳). حسابرسان مستقل با بررسی صورت‌های مالی، ارزیابی برآوردهای حسابداری، آزمون کنترل‌های داخلی و اظهارنظر درباره قابلیت اتکای گزارش‌های مالی، می‌توانند احتمال تحریف اطلاعات و پنهان‌سازی اخبار منفی را کاهش دهند (**کیم و همکاران**، ۲۰۱۹). در شرایطی که حسابرسان از استقلال، تخصص، تجربه و کیفیت حرفه‌ای بالاتری برخوردار باشند، توانایی بیشتری برای شناسایی رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران، از جمله مدیریت سود، طبقه‌بندی نامناسب اقلام مالی و پنهان‌سازی ریسک‌های آتی خواهند داشت. از این منظر، حسابرسی بیرونی به‌عنوان یک سازوکار اعتباربخشی، می‌تواند موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش اعتماد استفاده‌کنندگان به اطلاعات مالی شود (**یانگ و همکاران**، ۲۰۲۲). بر اساس ادبیات حسابرسی، کیفیت بالاتر حسابرسی بیرونی موجب افزایش شفافیت اطلاعاتی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود (**واتس و همکاران**، ۱۹۸۶). حسابرسان مستقل با الزام مدیریت به افشای اطلاعات بااهمیت و جلوگیری از تأخیر در شناسایی زیان‌ها و اخبار منفی، می‌توانند از انباشت اطلاعات نامطلوب در درون شرکت جلوگیری کنند (**حلیم و همکاران**، ۲۰۱۳). از منظر نظریه نمایندگی، حسابرسی بیرونی با ایفای نقش اعتباربخشی به اطلاعات مالی، هزینه‌های نمایندگی را کاهش داده و اعتماد سرمایه‌گذاران به اطلاعات منتشرشده را افزایش می‌دهد. بنابراین، هرچه کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بالاتر باشد، احتمال آنکه اخبار منفی به‌صورت تدریجی و به‌موقع در قیمت سهام منعکس شود بیشتر شده و احتمال وقوع سقوط ناگهانی قیمت سهام کاهش می‌یابد (**کیم و همکاران**، ۲۰۱۹). ریسک سقوط قیمت سهام به معنای احتمال کاهش ناگهانی و شدید قیمت سهام و در نتیجه افت قابل‌ملاحظه ثروت سهامداران است. اهمیت این پدیده از آنجا ناشی می‌شود که سقوط‌های قیمتی معمولاً با عدم تقارن اطلاعاتی، کاهش نقدشوندگی و افزایش ریسک ادراک‌شده سرمایه‌گذاران همراه است و می‌تواند اعتماد

<sup>۱</sup> Rebecca

عمومی به بازار سرمایه را تضعیف کند. از این رو، پژوهشگران بر شناسایی عوامل مؤثر بر ریسک سقوط و طراحی سازوکارهای کنترلی برای مهار آن تأکید دارند؛ زیرا کاهش ریسک سقوط می تواند به بهبود ثبات بازار، ارتقای کارایی اطلاعاتی و تقویت انگیزه سرمایه گذاری منجر شود (پورحیدری و همکاران، ۱۳۹۷). طبق مبانی نظری، ریسک سقوط قیمت سهام یکی از رویدادهای نامطلوب و پرهزینه برای سرمایه گذاران و بازار سرمایه محسوب می شود (موراتا و همکاران، ۲۰۲۱).

بر اساس نظریه افشای نابرابر، مدیران برای جلوگیری از واکنش منفی بازار ممکن است اطلاعات نامطلوب را پنهان کنند و هنگام افشای ناگزیر، انباشت این اطلاعات باعث سقوط ناگهانی قیمت سهام شود (جین و مایرز، ۲۰۰۶). بنابراین، سازوکارهایی مانند کیفیت حسابرسی می توانند با افزایش شفافیت و محدود کردن رفتارهای فرصت طلبانه، از این ریسک جلوگیری کنند. عوامل مختلفی همچون اجتناب مالیاتی، انگیزه های پاداش و حفظ موقعیت شغلی موجب می شود مدیران اخبار منفی عملکردی را پنهان کنند (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). این پنهان سازی سبب انباشت تدریجی اخبار منفی می شود و در زمان افشا، شوک شدیدی به باور سرمایه گذاران وارد کرده و منجر به سقوط قیمت سهام می گردد (لی و همکاران، ۲۰۲۰). عدم افشای به موقع اطلاعات، عدم تقارن اطلاعاتی را افزایش می دهد و این امکان را فراهم می کند که مدیران تصمیم هایی برای منافع شخصی خود اتخاذ کنند (حبیب زاده بایگی و همکاران، ۱۴۰۰ و کوتاری و همکاران، ۲۰۰۹). در این چارچوب، کیفیت نظارت حسابرسی اعم از حسابرسی درونی از طریق کمیته حسابرسی مستقل و کنترل های داخلی، و حسابرسی بیرونی توسط حسابرسان متخصص و مستقل می تواند رفتارهای فرصت طلبانه را محدود کرده، شفافیت گزارشگری را افزایش دهد و از انباشت اخبار منفی جلوگیری کند (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). ضعف در این نظارت، احتمال پنهان سازی اطلاعات و مدیریت سود را افزایش داده و در نهایت ریسک سقوط قیمت سهام را بیشتر می کند (حلیم و همکاران، ۲۰۱۳). با این حال، از آنجا که حسابرسی بیرونی به طور مستقیم بر اعتباربخشی گزارش های مالی و اطمینان بخشی به استفاده کنندگان بیرونی تمرکز دارد، انتظار می رود کیفیت بالاتر آن نقش مؤثری در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام داشته باشد (یانگ و همکاران، ۲۰۲۲).

از منظر پیشینه تجربی، پژوهش های متعددی نقش عوامل اطلاعاتی، افشا و کیفیت گزارشگری را در ریسک سقوط قیمت سهام بررسی کرده اند. لیو و همکاران<sup>۳</sup> (۲۰۱۶)، در پژوهش خود به مالی شدن شرکت ها و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. بر اساس یافته های آنان، زمانی که شرکت ها بخش بیشتری از منابع خود را به دارایی ها و فعالیت های مالی اختصاص می دهند، احتمال انحراف مدیران از فعالیت های اصلی عملیاتی افزایش یافته و شفافیت اطلاعاتی کاهش می یابد. این وضعیت می تواند زمینه ساز انباشت اخبار بد، پنهان کاری مدیریتی و افزایش عدم تقارن اطلاعاتی شود؛ عواملی که در نهایت احتمال سقوط ناگهانی قیمت سهام را تشدید می کنند. ژانگ و همکاران<sup>۴</sup> (۲۰۲۱)، در پژوهش خود به عدم قطعیت سیاست اقتصادی، تصمیمات سرمایه گذاری شرکت ها و ریسک سقوط قیمت سهام: شواهدی از چین پرداختند. آنها رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و ریسک سقوط قیمت سهام را از طریق سرمایه گذاری شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس چین بررسی می کنند. نتایج آنها نشان می دهد عدم قطعیت سیاست اقتصادی بالاتر با ریسک سقوط پایین تر مرتبط است. شرکت ها وقتی عدم قطعیت سیاست اقتصادی افزایش می یابد، دارایی های مالی خود را افزایش داده

<sup>1</sup> Murata<sup>2</sup> Kothari<sup>3</sup> Liu<sup>4</sup> Zhang

و سرمایه‌گذاری بیش از حد را کاهش می‌دهند که منجر به کاهش ریسک سقوط در آینده می‌شود. شرکت‌های دولتی و شرکت‌هایی که انگیزه‌های مدیریتی کمتری دارند، تمایل به کاهش سرمایه‌گذاری بیش از حد دارند، در حالی که شرکت‌های غیر دولتی تمایل به افزایش دارایی‌های مالی خود دارند. بنابراین، شرکت‌ها وقتی عدم قطعیت سیاست اقتصادی بالا است، تمایل دارند در سرمایه‌گذاری‌های خود محتاط باشند که این امر ریسک سقوط را کاهش می‌دهد. **یانگ و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۲۲)**، در پژوهش خود به افشای نوآوری روایی و ریسک سقوط قیمت سهام: شواهدی از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس چین پرداختند. نتایج آنها نشان داد افشای نوآوری روایی به طور مثبت بر ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر **شامی و همکاران (۱۴۰۴)**، در پژوهش خود به تبیین تأثیر ریسک درماندگی مالی بر ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر راهبرد تجاری پرداختند. برای آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون چندگانه با داده‌های تابلویی استفاده گردید. نتایج حاصله بیان گر تأثیر معناداری معیار آلتمن ریسک درماندگی مالی بر معیار چولگی منفی بازده سهام ریسک سقوط قیمت سهام است. همچنین بیان گر نقش تعدیلگری راهبرد تجاری در تأثیر معیار آلتمن ریسک درماندگی مالی بر معیار چولگی منفی بازده سهام ریسک سقوط قیمت سهام است. با توجه به مبانی نظری و پیشینه مطرح‌شده، فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۲: کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد.

## ۲-۲- نقش تعدیلگر اجتناب مالیاتی در رابطه بین نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام

علاوه بر اثر مستقیم کیفیت نظارت حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام، اجتناب مالیاتی شرکت‌ها می‌تواند رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را تحت تأثیر قرار دهد. اجتناب مالیاتی با افزایش پیچیدگی گزارشگری و کاهش شفافیت، امکان پنهان‌سازی اخبار بد را تقویت کرده و اثربخشی نظارت حسابرسی را تضعیف می‌کند؛ به گونه‌ای که حتی حسابرسی با کیفیت نیز ممکن است نتواند جلوی انباشت اطلاعات منفی را به طور کامل بگیرد (**هانلون و همکاران، ۲۰۱۹**). معیارهایی مانند نرخ مؤثر مالیاتی نقدی، نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی و اختلاف مالیات دفتری کل، سطح اجتناب مالیاتی شرکت را نشان می‌دهند و می‌توانند نقش تعدیلگر داشته باشند (**قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱**). با توجه به هدف پژوهش، به منظور تبیین دقیق‌تر نقش تعدیلگر معیارهای اجتناب مالیاتی در رابطه بین کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام، استفاده هم‌زمان از معیارهای مختلف اجتناب مالیاتی ضروری است؛ زیرا این معیارها می‌توانند ابعاد متفاوتی از اجتناب مالیاتی را نشان دهند و میزان تأثیر آن را بر شفافیت گزارشگری مالی و انباشت اطلاعات منفی به صورت متفاوت منعکس کنند (**هانلون و همکاران، ۲۰۱۹**). اجتناب مالیاتی می‌تواند از یک سو با ایجاد صرفه‌جویی مالیاتی و افزایش منابع داخلی، انعطاف‌پذیری مالی شرکت را بهبود دهد؛ اما از سوی دیگر، به دلیل پیچیدگی، قضاوت‌پذیری و قابلیت پنهان‌سازی، ممکن است به افزایش عدم شفافیت و تقویت انگیزه‌های فرصت‌طلبانه مدیریت منجر شود (**قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱**). در ادبیات ریسک سقوط قیمت سهام، سازوکار اصلی سقوط، انباشت تدریجی اخبار بد در اثر پنهان‌کاری یا تأخیر در افشاست؛ به طوری که وقتی ظرفیت پنهان‌سازی به پایان می‌رسد، افشای ناگهانی اخبار منفی رخ داده و سقوط شدید قیمت محتمل‌تر می‌شود (**جین و مایرز، ۲۰۰۶**). در همین چارچوب، پژوهش‌های مرتبط با مالیات نشان می‌دهند فعالیت‌های اجتناب مالیاتی، خصوصاً در سطوح تهاجمی، می‌تواند محیط گزارشگری را

<sup>۱</sup> Yang

کدرتر کرده و ریسک‌های اطلاعاتی و نمایندگی را افزایش دهد. از این رو، اجتناب مالیاتی می‌تواند یکی از عواملی باشد که رابطه میان کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را تحت تأثیر قرار می‌دهد (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹).

کیفیت نظارت حسابرسی به عنوان یک سازوکار کنترلی، با تقویت انضباط گزارشگری، کاهش مدیریت سود و بهبود کیفیت افشا، به طور بالقوه ریسک سقوط را کاهش می‌دهد (فرانک و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۹). با این حال، انتظار می‌رود شدت اجتناب مالیاتی این رابطه را تعدیل کند؛ زیرا هرچه اجتناب مالیاتی بیشتر باشد، عملیات مالیاتی شرکت پیچیده‌تر شده و دامنه قضاوت مدیریتی و برآوردهای قابل دستکاری افزایش می‌یابد؛ در نتیجه احتمال انباشت اخبار بد و ریسک سقوط بیشتر می‌شود و نقش نظارتی حسابرسان اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). با وجود این، اگر اجتناب مالیاتی به شکل بسیار تهاجمی و همراه با ساختارهای پیچیده باشد، ممکن است حتی حسابرسی نیز با محدودیت اطلاعاتی مواجه شود. بنابراین، اجتناب مالیاتی می‌تواند اثر کاهنده کیفیت نظارت حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام را تضعیف کند (یانگ و همکاران، ۲۰۲۲). پیشینه تجربی، علی‌الائی و همکاران (۱۴۰۴)، در پژوهش خود به بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ساخت امپراتوری مدیریتی: نقش سازوکارهای نظارتی و اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل پرداختند. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد اجتناب مالیاتی تأثیر مثبتی بر ساخت امپراتوری مدیریتی دارد و سازوکارهای نظارتی این تأثیر را تضعیف می‌کنند. همچنین مشخص شد که اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل باعث تقویت تأثیر اجتناب مالیاتی بر ساخت امپراتوری مدیریتی می‌شود. یزدی‌فر و همکاران (۱۴۰۳)، در پژوهش خود به نقش تعدیلگری کیفیت حسابرسی بر میزان اثرگذاری برنامه‌ریزی مالیاتی بر ارزش شرکت پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی مالیاتی تأثیری به صورت مثبت و معنادار بر ارزش شرکت دارد و همچنین مشخص گردید که اندازه مؤسسه حسابرسی و نوع گزارش حسابرسی به عنوان شاخص‌های کیفیت حسابرسی بر اثرگذاری برنامه‌ریزی مالیاتی بر ارزش شرکت نقش تعدیلگری مثبتی دارند، اما دوره تصدی حسابرسی نقش تعدیلگری را بر اثرگذاری برنامه‌ریزی مالیاتی بر ارزش شرکت ندارد. مشایخی و سیدی (۱۳۹۴)، در پژوهش خود به راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی پرداختند. نتیجه بررسی آنها مبین آن است که رابطه معناداری بین راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی وجود ندارد. علاوه بر این، رابطه منفی و معناداری بین متغیرهای کنترلی سودآوری و اندازه شرکت و همچنین رابطه مثبت و معناداری بین حسابرسی مالیاتی و اجتناب مالیاتی مشاهده شد.

از آنجا که نظارت درونی حسابرسی عمدتاً از طریق کمیته حسابرسی، کنترل‌های داخلی و سازوکارهای نظارتی درون‌سازمانی اعمال می‌شود، پیچیدگی ناشی از اجتناب مالیاتی می‌تواند اثربخشی این نظارت را کاهش دهد (جطور و همکاران، ۲۰۲۲). در شرکت‌هایی که سطح اجتناب مالیاتی بالاتری دارند، معاملات مالیاتی، برآوردهای مرتبط با مالیات، تفاوت‌های دفتری و مالیاتی و جریان‌های نقدی ناشی از پرداخت مالیات پیچیده‌تر می‌شود. این پیچیدگی می‌تواند توان کمیته حسابرسی و واحدهای نظارتی داخلی را برای شناسایی به موقع رفتارهای پنهان کارانه مدیریت کاهش دهد (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹). در نتیجه، رابطه منفی بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام ممکن است در حضور اجتناب مالیاتی شدید، ضعیف‌تر شود (کیم و همکاران، ۲۰۱۹).

<sup>۱</sup> Farank

نخستین معیار مورد استفاده در این پژوهش، نرخ مؤثر مالیاتی نقدی است. این معیار بر مالیات پرداختی تمرکز دارد و بیشتر اجتناب مالیاتی مبتنی بر جریان نقد را منعکس می‌کند؛ بنابراین می‌تواند نشان دهد شرکت تا چه حد از مسیرهای واقعی پرداخت مالیات، منابع نقدی خود را حفظ کرده است (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹). پایین بودن نرخ مؤثر مالیاتی نقدی می‌تواند نشانه‌ای از سطح بالاتر اجتناب مالیاتی باشد و در نتیجه، پیچیدگی و ابهام بیشتری در محیط اطلاعاتی شرکت ایجاد کند. این وضعیت ممکن است اثر نظارت درونی حسابرسی را در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام تضعیف کند (قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱). بر این اساس، فرضیه فرعی اول پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۱-۱: نرخ مؤثر مالیاتی نقدی رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به صورت معناداری تضعیف می‌کند.

دومین معیار اجتناب مالیاتی، نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی است. این معیار رابطه میان مالیات پرداختی و جریان نقد حاصل از عملیات را نشان می‌دهد و از این جهت می‌تواند تصویری روشن‌تر از اجتناب مالیاتی در بستر فعالیت‌های عملیاتی شرکت ارائه کند (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹). در شرکت‌هایی که نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی پایین‌تر است، ممکن است بخش بیشتری از جریان‌های نقد عملیاتی از طریق برنامه‌ریزی‌های مالیاتی حفظ شده باشد. اگرچه این موضوع می‌تواند از منظر نقدینگی برای شرکت مفید باشد، اما در سطح گزارشگری مالی ممکن است نشانه‌ای از پیچیدگی بیشتر در سیاست‌های مالیاتی و کاهش شفافیت باشد. چنین وضعیتی می‌تواند توان نظارت درونی حسابرسی را برای کنترل رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت کاهش دهد (قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱). بر این اساس، فرضیه فرعی دوم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۲-۱: نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به صورت معناداری تضعیف می‌کند.

سومین معیار اجتناب مالیاتی، اختلاف مالیات دفتری کل است. این معیار بیانگر تفاوت بین سود حسابداری و سود مشمول مالیات است و در ادبیات مالی و حسابداری به عنوان یکی از شاخص‌های مهم پیچیدگی گزارشگری مالیاتی، مدیریت سود و اجتناب مالیاتی شناخته می‌شود. افزایش اختلاف مالیات دفتری کل می‌تواند نشان‌دهنده وجود تفاوت‌های قابل توجه میان گزارشگری مالی و گزارشگری مالیاتی باشد (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹). این تفاوت‌ها ممکن است به دلیل تفاوت‌های قانونی و مجاز ایجاد شوند، اما در برخی موارد می‌توانند نشانه‌ای از رفتارهای فرصت‌طلبانه، مدیریت سود یا استفاده از راهبردهای پیچیده اجتناب مالیاتی باشند. در چنین شرایطی، نظارت درونی حسابرسی ممکن است با دشواری بیشتری در شناسایی ماهیت واقعی معاملات و برآوردهای مالیاتی مواجه شود و اثر آن در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام تضعیف گردد (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). بر این اساس، فرضیه فرعی سوم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۳-۱: اختلاف مالیات دفتری کل رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به صورت معناداری تضعیف می‌کند.

به طور مشابه، اجتناب مالیاتی می‌تواند رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را نیز تحت تأثیر قرار دهد (حلیم و همکاران، ۲۰۱۳). حسابرسان مستقل برای ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی نیازمند دسترسی به اطلاعات شفاف، قابل اتکا و قابل رسیدگی هستند. اما زمانی که شرکت از راهبردهای پیچیده اجتناب مالیاتی استفاده

می‌کند، ساختار معاملات، برآوردهای مالیاتی، ذخایر مالیاتی و اختلافات میان سود حسابداری و سود مالیاتی پیچیده‌تر می‌شود (فرانک و همکاران، ۲۰۱۹). این پیچیدگی می‌تواند فرآیند حسابرسی را دشوارتر کرده و قدرت کشف حسابرس را کاهش دهد (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). در شرکت‌هایی که اجتناب مالیاتی شدیدتر است، حتی حسابرسان مستقل و متخصص نیز ممکن است با محدودیت‌هایی در ارزیابی ماهیت واقعی معاملات مالیاتی مواجه شوند؛ زیرا بسیاری از فعالیت‌های اجتناب مالیاتی در حوزه‌ای خاکستری قانون انجام می‌شوند و تفکیک آن‌ها از تصمیم‌های تجاری مشروع دشوار است (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹). در چنین شرایطی، اگرچه کیفیت بالای حسابرسی بیرونی می‌تواند به کاهش ریسک سقوط قیمت سهام کمک کند، اما شدت اجتناب مالیاتی ممکن است این اثر کاهنده را تضعیف کند (فرانک و همکاران، ۲۰۱۹). بنابراین انتظار می‌رود معیارهای اجتناب مالیاتی نقش تعدیلگر منفی در رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام داشته باشند (کیم و همکاران، ۲۰۱۹). نرخ مؤثر مالیاتی نقدی در رابطه با نظارت بیرونی حسابرسی نیز اهمیت دارد؛ زیرا این معیار نشان می‌دهد شرکت در عمل چه میزان مالیات نقدی پرداخت کرده است. پایین بودن این نرخ می‌تواند نشان‌دهنده استفاده گسترده از راهبردهای کاهش مالیات باشد (حلیم و همکاران، ۲۰۱۳). چنین وضعیتی ممکن است محیط رسیدگی حسابرس را پیچیده‌تر کند و توان حسابرس بیرونی را برای شناسایی به‌موقع ریسک‌های پنهان کاهش دهد. در نتیجه، اثر منفی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام ممکن است در شرکت‌هایی با نرخ مؤثر مالیاتی نقدی پایین‌تر، ضعیف‌تر شود (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹) و قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱). نتایج پژوهش‌های مرتبط بیانگر آن است که کیفیت حسابرسی به‌عنوان یکی از سازوکارهای نظارتی مهم می‌تواند رابطه بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام را تحت تأثیر قرار دهد. هان و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۱۹)، در پژوهش خود به بررسی نقش کیفیت حسابرسی در رابطه بین اجتناب مالیاتی و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. نتایج آن‌ها نشان داد کیفیت بالاتر حسابرسی با افزایش شفافیت اطلاعاتی و محدود کردن رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت، اثر اجتناب مالیاتی بر افزایش ریسک سقوط قیمت سهام را کاهش می‌دهد. همچنین، لی و همکاران (۲۰۲۰)، در پژوهش خود به بررسی نقش نظارت حسابرسی در کاهش پیامدهای منفی اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که شرکت‌هایی با کیفیت حسابرسی بالاتر، در مواجهه با اجتناب مالیاتی از سطح پایین‌تری از ریسک سقوط قیمت سهام برخوردارند. بر این اساس، فرضیه فرعی چهارم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۱-۲: نرخ مؤثر مالیاتی نقدی رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به‌صورت معناداری تضعیف می‌کند.

همچنین نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی می‌تواند اثر کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام را تحت تأثیر قرار دهد. این معیار با تمرکز بر جریان نقد حاصل از عملیات، نشان می‌دهد که شرکت تا چه حد در فعالیت‌های عملیاتی خود از راهبردهای کاهش مالیات استفاده کرده است (حلیم و همکاران، ۲۰۱۳). در صورتی که این نرخ پایین باشد، ممکن است بیانگر وجود برنامه‌ریزی‌های مالیاتی پیچیده در سطح عملیات شرکت باشد. چنین پیچیدگی‌هایی می‌تواند ارزیابی حسابرس از پایداری سود، کیفیت جریان‌های نقدی و ریسک‌های آتی شرکت را دشوارتر کند. بنابراین، انتظار می‌رود نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی بتواند رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و

<sup>۱</sup> Han

ریسک سقوط قیمت سهام را تضعیف کند (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹ و قوت‌مندجری و همکاران، ۱۴۰۱). بر این اساس، فرضیه فرعی پنجم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۲-۲: نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به صورت معناداری تضعیف می‌کند.

در نهایت، اختلاف مالیات دفتری کل نیز می‌تواند رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام را تعدیل کند. اختلاف بالای مالیات دفتری معمولاً بیانگر فاصله بیشتر بین سود حسابداری و سود مشمول مالیات است و می‌تواند نشانه‌ای از پیچیدگی گزارشگری، تفاوت‌های موقت و دائمی، مدیریت سود یا راهبردهای اجتناب مالیاتی باشد (حلیم و همکاران، ۲۰۱۳). این وضعیت برای حسابرسان بیرونی اهمیت زیادی دارد؛ زیرا افزایش اختلاف مالیات دفتری می‌تواند ارزیابی کیفیت سود و ریسک‌های پنهان شرکت را دشوارتر کند. در چنین شرایطی، حتی حسابرسی باکیفیت نیز ممکن است در کشف کامل اخبار منفی انباشته‌شده با محدودیت مواجه شود. بنابراین، انتظار می‌رود اختلاف مالیات دفتری کل، اثر کاهنده کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام را تضعیف کند (هانلون و همکاران، ۲۰۱۹ و کیم و همکاران، ۲۰۱۹). بر این اساس، فرضیه فرعی ششم پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه ۲-۳: اختلاف مالیات دفتری کل رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت را به صورت معناداری تضعیف می‌کند.

### ۳. روش‌شناسی پژوهش

جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران طی دوره ۱۱ ساله در بازه زمانی ۱۴۰۳-۱۳۹۳ است. در پژوهش حاضر تجزیه و تحلیل بر روی جامعه غربال شده با اعمال این پیش‌فرض‌ها انجام شده است:

- ۱- شرکت قبل از سال ۱۳۹۳ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته‌شده باشد و نام آن در دوره مورد بررسی از بین شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران حذف نشده باشد،
- ۲- شرکت در طی دوره مورد بررسی تغییر سال مالی نداشته باشد،
- ۳- به منظور افزایش قابلیت مقایسه‌پذیری اطلاعات، پایان سال مالی آن اسفندماه باشد،
- ۴- جز شرکت‌های هلدینگ، واسطه‌گری مالی، سرمایه‌گذاری، بانک و بیمه نباشد،
- ۵- شرکت‌ها وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند و
- ۶- اطلاعات مالی و داده‌های مورد رسیدگی مانند اطلاعات کیفیت نظارت، معیارهای اجتناب مالیاتی و ریسک تقلب شرکت در دسترس باشد.

با توجه به محدودیت‌های در نظر گرفته، تعداد ۱۲۵ شرکت (۱۳۷۵ سال- شرکت)، شرایط حضور در جامعه آماری را دارا بوده‌اند. لذا، همه‌ی شرکت‌هایی که شرایط مورد بررسی در جامعه آماری را داشته‌اند، به عنوان جامعه آماری غربال شده در نظر گرفته شده‌اند. داده‌های موردنیاز برای اجرای این پژوهش، از طریق بانک اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران (کدال) و نرم‌افزار رهاآورد نوین جمع‌آوری شده است. علاوه بر این، از صورت‌های مالی اساسی شرکت‌ها و یادداشت‌های همراه آن‌ها در پایان هر سال، به عنوان ابزار پژوهش استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل

داده‌ها و استخراج نتایج، از نرم افزارهای اکسل جهت وارد نمودن و آماده سازی داده‌ها و نرم افزار ایویوز نسخه ۱۴ جهت آزمون‌های آماری استفاده شده است.

### ۳-۱- نحوی اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش و تصریح مدل‌های پژوهش

متغیرهای این پژوهش، شامل متغیرهای وابسته، مستقل، تعدیلگر و کنترلی است که در ادامه به توصیف آن‌ها پرداخته می‌شود.

#### متغیر وابسته

**ریسک سقوط قیمت سهام (CRASH):** تقریباً در تمام مطالعات انجام شده، پدیده سقوط قیمت سهام به عنوان پدیده‌ای مترادف با چولگی منفی بازده سهام، از لحاظ آماری اینگونه تعریف شده است: سقوط قیمت سهام به عنوان یک پدیده نادر در بازار سرمایه هنگامی رخ می‌دهد که طی آن بازدهی هفتگی خاص شرکت ۳/۰۹ انحراف معیار کمتر از میانگین بازده هفتگی خاص آن باشد. اساس این تعریف بر این مفهوم آماری قرار دارد که با فرض نرمال بودن توزیع بازده هفتگی خاص شرکت، نوسان‌هایی که در فاصله میانگین به علاوه ۳/۰۹ انحراف معیار و میانگین منهای ۳/۰۹ انحراف معیار قرار می‌گیرند از جمله نوسان‌های عادی محسوب می‌شوند و نوسان‌های خارج از این فاصله جز موارد غیرعادی مطرح است و این بدان معنا است که در آن سال سقوط قیمت سهم رخ داده است و در آن صورت متغیر معرف سقوط قیمت سهام مقدار عددی یک را خواهد گرفت در غیر این صورت مقدار صفر را می‌گیرد (هاتن و همکاران ۲۰۱۹). برای تشخیص دوره‌هایی که در آن سقوط اتفاق افتاده است مطابق پژوهش **اخگر و همکاران (۱۴۰۲)**، از رگرسیون مبتنی بر مدل بازار استفاده شده است:

$$r_{j,t} = \alpha_0 + \alpha_1 r_{m,t-2} + \alpha_2 r_{m,t-1} + \alpha_3 r_{m,t} + \alpha_4 r_{m,t+1} + \alpha_5 r_{m,t+2} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

که در آن:

$r_{j,t}$ : بازده سهام شرکت  $j$  در هفته  $t$  طی سال مالی  $t$ ؛  $r_{m,t-2}$  و  $r_{m,t-1}$ : شاخص بازار با وقفه دو و یک هفته قبل

$\alpha$ : عرض از مبدأ مدل  $r_{m,t+1}$  و  $r_{m,t+2}$ : شاخص بازار با وقفه دو و یک هفته بعد

$\varepsilon_{i,t}$ : جزء اخلاص (باقیمانده) مدل که بیانگر بخش غیرمنتظره بازده سهام شرکت  $j$  در هفته  $t$  است.

از آنجایی که در این فرمول از بازده چند هفته قبل و بعد استفاده شده است لذا نشان می‌دهد که بازده یک سهم در یک دوره خاص چگونه تغییر می‌کند، و روند بازده آن چگونه است. پس از برازش مدل رگرسیونی فوق و خروج باقیمانده‌های مدل رگرسیونی (۱) برای هر شرکت از رابطه ذیل جهت تعیین دوره‌های کاهش استفاده شد:

$$w_{it} = \ln(1 + \varepsilon_{it}) \quad (2)$$

در رابطه فوق:

$w_{it}$ : بازده هفتگی خاص شرکت  $j$  در هفته  $t$  طی سال مالی  $t$ ؛  $\varepsilon_{it}$ : باقیمانده مدل رگرسیونی

بنابراین از آنجایی که برای شناسایی دوره‌های سقوط از احتمال کاهش بازده هفتگی خاص شرکت استفاده شده است، لذا اگر دوره تحت بررسی حداقل یک هفته سقوط را تجربه کرده باشد در آن دوره سقوط رخ داده و عدد یک و در غیر این صورت صفر خواهد گرفت.

## متغیرهای مستقل

کیفیت نظارت درونی حسابرسی (AQ1): مطابق با پژوهش (فصیحی و همکاران، ۱۴۰۱ و الزبان<sup>۱</sup>، ۲۰۱۵)، در مطالعه حاضر کیفیت نظارت درونی حسابرسی با استفاده از پنج ویژگی مهم کمیته حسابرسی محاسبه می‌شود. این چهار معیار عبارتند از:

استقلال کمیته حسابرسی (ACIND): نسبت اعضا مستقل کمیته حسابرسی به کل اعضا کمیته حسابرسی. اندازه کمیته حسابرسی (ACSIZ): تعداد اعضا کمیته حسابرسی که در گزارش هیات مدیره شرکت‌ها افشا می‌شود. تخصص مالی کمیته حسابرسی (ACEXP): میزان تخصص مالی اعضا کمیته حسابرسی که از طریق تقسیم تعداد اعضا کمیته حسابرسی با تخصص مالی و حسابداری بر تعداد کل اعضا کمیته حسابرسی اندازه‌گیری می‌شود. تعداد جلسات کمیته حسابرسی (Meetings Committee Audit): برابر است با تعداد جلسات برگزاری کمیته حسابرسی در طی سال.

سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی (Education Of Level): در ابتدا سطح تحصیلات اعضای مستقل کمیته حسابرسی به صورت زیر کمی می‌شود سپس میانگین اعداد موجود برای اعضای مستقل کمیته حسابرسی نشان دهنده سطح تحصیلات اعضای کمیته حسابرسی است.

۱) در صورتی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی تحصیلات غیردانشگاهی داشته باشند عدد یک.

۲) در صورتی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی دارای مدرک کاردانی باشند عدد دو.

۳) در صورتی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی دارای مدرک کارشناسی باشند عدد سه.

۴) در صورتی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی دارای مدرک کارشناسی ارشد باشند عدد چهار.

۵) در صورتی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی دارای مدرک دکتری باشند عدد پنج.

و در نهایت برای متغیر کیفیت نظارت درونی حسابرسی برای پنج معیار به صورت یکجا میانه محاسبه می‌گردد و برای اعداد بزرگتر از میانه عدد یک در نظر گرفته می‌شود در غیر اینصورت عدد صفر.

کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی (AQ2): سازمان بورس و اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۱ مؤسسات حسابرسی معتمد بورس را در چهار طبقه رتبه‌بندی نموده است. در این پژوهش به پیروی از پژوهش رهنمای رودپشتی و زندی (۱۴۰۴)، مؤسساتی که رتبه یک اخذ نموده‌اند به عنوان مؤسسات حسابرسی با کیفیت بالا و سایر مؤسسات حسابرسی که رتبه‌های ۲، ۳ و ۴ اخذ نموده‌اند به عنوان مؤسساتی که کیفیت حسابرسی آنها در مقایسه با مؤسسات رتبه یک کمتر است، در نظر گرفته شده است. بنابراین، اگر رتبه مؤسسه حسابرسی یک باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر لحاظ شده است.

## متغیرهای تعدیلگر

معیارهای مالیاتی: قبل از بررسی‌های تجربی برخی از ویژگی‌های اساسی معیارهای اجتناب مالیاتی مطرح می‌شوند. به طور مشخص اینکه یک معیار چگونه اجتناب از مالیات را تعیین می‌کند آیا استراتژی‌های مالیاتی دائمی یا موقتی (با هر دو) را اندازه‌گیری می‌کند، آیا استراتژی‌های مالیاتی سازگار با ناسازگار یا هر دو را اندازه‌گیری می‌کند، سطح جسورانه‌گی

<sup>۱</sup> Alzeban

مالیاتی که معیار برای تشخیص آن طراحی شده و مبنایی که بر اساس آن اجتناب مالیاتی اندازه‌گیری شده است، به طور مختصر بیان می‌شوند. جدول ۱، برگرفته از تحقیق **هانلون و همکاران (۲۰۱۹)**، نحوی اندازه‌گیری هر یک از معیارهای مالیاتی بیان شده است.

جدول ۱. معیارهای اجتناب مالیاتی هانلون و همکاران

| معیار                    | نماد       | نحوی اندازه‌گیری                                                    |
|--------------------------|------------|---------------------------------------------------------------------|
| نرخ مؤثر مالیاتی نقدی    | Cash ETRs  | مالیات نقدی پرداختی تقسیم بر سود پیش از مالیات                      |
| نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی | CFO ETRs   | مالیات نقدی پرداختی تقسیم بر جریانهای نقدی عملیاتی پیش از مالیات    |
| اختلاف مالیات دفتری کل   | Total BTDS | اختلاف سود گزارش شده در صورت های مالی و سود برآورد شده مشمول مالیات |

### متغیرهای کنترلی

در این پژوهش برخی از مهم‌ترین متغیرهایی که بر مبنای پژوهش **دو و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۱۸)**، به عنوان عوامل مؤثر بر ریسک سقوط قیمت سهام شناخته شده‌اند، به عنوان متغیرهای کنترلی در نظر گرفتند که شامل موارد زیر است: اندازه شرکت (SIZE): بر حسب لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت در پایان سال مالی محاسبه می‌شود. اهرم مالی (LEV): با استفاده از نسبت بدهی‌ها به جمع دارایی‌های محاسبه می‌شود. رشد نقدینگی (LIQ): یک متغیر موهومی است بدین صورت که اگر وجه نقد شرکت نسبت به سال قبل افزایش داشته باشد عدد یک در غیر اینصورت عدد صفر خواهد گرفت. بازده دارایی‌ها (ROA): از نسبت سود خالص تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی‌های شرکت در هر سال مالی محاسبه می‌گردد.

زیان شرکت (LOSS): متغیر مجازی است که اگر شرکت زیان داشته باشد یک و در غیر اینصورت صفر است. انحراف معیار بازده (SIGMA): عبارت است از انحراف استاندارد از بازده ماهانه خاص شرکت  $t-1$  طی سال  $t-1$ . فرصت رشد (MTB): نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت  $t$  در سال  $t-1$ . دوره تصدی حسابرس (TENURE): بر طبق پژوهش **سیناسون و همکاران<sup>۲</sup> (۲۰۰۱)**، دوره تصدی، مدت زمان رابطه حسابرس با صاحبکار است. حسابرسی که مدت زمان بیشتری با صاحبکار خود قرارداد داشته باشد (مدت زمان تصدی طولانی‌تر)، باعث خواهد شد که شناخت بیشتری نسبت به صاحبکار پیدا کرده و تخصص او در صنعت خاص افزایش یافته که در نهایت منجر به افزایش کیفیت خدمات حسابرسی ارائه شده خواهد شد. در صورتی که دوره تصدی حسابرس با صاحبکار ۵ سال و یا بیشتر باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر را می‌پذیرد. نرخ رشد فروش (SALESG): از تقسیم حاصل تفاضل فروش سال  $t$  با سال  $t-1$  بر فروش سال  $t-1$  محاسبه می‌شود. نوسانات سود قبل از مالیات (VEBT): لگاریتم انحراف استاندارد سود قبل از مالیات. اندازه حسابرس (BIG): اگر حسابرسی شرکت را سازمان حسابرسی بر عهده داشته باشد عدد یک در غیر اینصورت مقدار صفر را خواهد گرفت.

نسبت خالص حساب‌های دریافتنی (REC): نسبت خالص حساب‌های دریافتنی به کل دارایی‌ها.

<sup>۱</sup> Do<sup>۲</sup> Sinason

## ۲-۳- تصریح مدل‌های پژوهش

در این پژوهش برای آزمون فرضیه‌های اصلی به پیروی از پژوهش آبراهام و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۲۴)، از مدل‌های رگرسیونی زیر استفاده شده است. برای آزمون فرضیه اول و پنجم از مدل ۱، استفاده می‌شود و متغیرهای مستقل ( $AQ2_{it}$  و  $AQ1_{it}$ )، به ترتیب در مدل جایگزین می‌گردد.

$$CRASH_{it} = \beta_0 + \beta_1 AQ1_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \beta_4 LIQ_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LOSS_{it} + \beta_7 SIGMA_{it} + \beta_8 MTB_{it} + \beta_9 TENURE_{it} + \beta_{10} SALESG_{it} + \beta_{11} VEBT_{it} + \beta_{12} BIG_{it} + \beta_{13} REC_{it} + \varepsilon_{it}$$

همچنین برای آزمون فرضیه‌های دوم، سوم، چهارم، ششم، هفتم و هشتم از مدل زیر استفاده می‌شود و متغیرها تعدیلگر ( $Total\ BTDs_{it} - CFOETRs_{it} - Cash\ ETRs_{it}$ ) به ترتیب در مدل جایگزین می‌گردد.

مدل (۲)

$$CRASH_{it} = \beta_0 + \beta_1 AQ1_{it} + \beta_2 Cash\ ETRs_{it} + \beta_3 (AQ1_{it} * Cash\ ETRs_{it}) + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_6 LIQ_{it} + \beta_7 ROA_{it} + \beta_8 LOSS_{it} + \beta_9 SIGMA_{it} + \beta_{10} MTB_{it} + \beta_{11} TENURE_{it} + \beta_{12} SALESG_{it} + \beta_{13} VEBT_{it} + \beta_{14} BIG_{it} + \beta_{15} REC_{it} + \varepsilon_{it}$$

## ۴- یافته‌های پژوهش

## ۴-۱- آمار توصیفی

جدول ۲، آمار توصیفی متغیرهای مدل را نشان می‌دهد که شامل اطلاعات مربوط به میانگین، میانه، بیشینه و کمینه است.

جدول ۲. نتایج آمار توصیفی متغیرهای پژوهش مدل

| متغیر                              | نماد       | میانگین | میانه  | کمینه  | بیشینه | انحراف معیار |
|------------------------------------|------------|---------|--------|--------|--------|--------------|
| نرخ مؤثر مالیاتی نقدی              | Cash ETR   | ۰/۱۸۶   | ۰/۱۳۲  | -۰/۰۲۶ | ۰/۷۳۳  | ۰/۲۰۵        |
| نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی | CFO ETR    | ۰/۴۳۵   | ۰/۰۳۹  | -۰/۲۴۳ | ۳/۲۱۰  | ۰/۸۸۰        |
| اختلاف مالیات دفتری کل             | BTDs Total | ۰/۰۳۶   | ۰/۰۲۶  | ۰/۰۰۳  | ۰/۱۲۲  | ۰/۰۳۱        |
| اندازه شرکت                        | Size       | ۱۴/۵۰۱  | ۱۴/۷۳۲ | ۱۱/۴۴۳ | ۱۹/۵۶۶ | ۱/۵۶۳        |
| اهرم مالی                          | Lev        | ۰/۵۳۷   | ۰/۵۳۴  | ۰/۱۹۱  | ۰/۸۷۹  | ۰/۱۹۵        |
| بازده دارایی‌ها                    | ROA        | ۰/۱۰۱   | ۰/۰۸۹  | -۰/۱۰۲ | ۰/۳۴۳  | ۰/۱۱۲        |
| انحراف معیار بازده                 | Sigma      | ۰/۳۷۷   | ۰/۱۴۶  | ۰/۳۶۲  | ۲/۲۹۹  | ۰/۶۹۵        |
| فرصت رشد                           | MTB        | ۵/۴۴۱   | ۳/۳۴۶  | ۰/۹۵۸  | ۱۹/۸۶۰ | ۴/۹۸۸        |
| نرخ رشد فروش                       | Sales.G    | ۰/۱۵۷   | ۰/۱۳۲  | -۰/۳۱۰ | ۰/۷۷۹  | ۰/۲۷۷        |
| نوسانات سود قبل از مالیات          | Vebt       | ۴/۸۱۴   | ۴/۹۱۲  | ۳/۳۰۵  | ۶/۵۸۸  | ۰/۹۲۶        |
| نسبت خالص حساب‌های دریافتی         | Rec        | ۰/۲۷۵   | ۰/۲۴۲  | ۰/۰۰۲  | ۰/۹۲۷  | ۰/۱۷۷        |

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۳. آمار توصیفی متغیرهای گسسته مدل

| متغیر                      | نماد   | فرآوانی | نسبت |
|----------------------------|--------|---------|------|
|                            |        | ۱       | ۰    |
| ریسک سقوط قیمت سهام        | CRASH  | ۲۷۵     | ۱۱۰۰ |
| کیفیت نظارت درونی حسابرسی  | AQ1    | ۱۱۲۸    | ۲۴۷  |
| کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی | AQ2    | ۱۱۹۶    | ۱۷۹  |
| رشد نقدینگی                | Liq    | ۶۸۸     | ۶۸۷  |
| زیان شرکت                  | Loss   | ۱۷۵     | ۱۲۱۵ |
| اندازه حسابرس              | Big    | ۱۱۲۰    | ۲۵۵  |
| دوره تصدی حسابرس           | Tenure | ۴۱۲     | ۹۶۳  |

منبع: یافته‌های پژوهش

گزارش ارائه شده در جداول ۲ و ۳، برای توصیف متغیرها پس از ترمیم داده‌های پرت با اجرای دستور وینزورایزینگ بوده است تا داده‌های پرت اثر سوء بر نتایج نداشته باشند. آمار توصیفی حاصل مشاهداتی از ۱۲۵ شرکت در دوره زمانی ۱۱ ساله از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا انتهای سال ۱۴۰۳ بوده است. از سویی گزارش‌ها به تفکیک متغیرهای گسسته و پیوسته ارائه گردیده که در بخش متغیرهای پیوسته از دو بعد تمرکز و پراکندگی به توصیف متغیرها پرداخته و در بخش متغیرهای گسسته از دو بعد فراوانی و نسبت به توصیف متغیرها پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد که توزیع نسبتاً متقارن متغیر اندازه شرکت با میانگین (۱۴/۵۰۱) است که دامنه تغییرات آن نشان‌دهنده گستردگی ابعاد عملیاتی و تنوع مقیاس شرکت‌های نمونه در پژوهش است. همچنین در ۲۰ درصد از شرکت‌ها (۲۷۵ سال- شرکت) ریسک قلب وجود داشته است و در ۱۱۰۰ سال- شرکت ریسک قلب پایین بوده است. همچنین مشاهدات حاکی از آن است که در ۸۲ درصد از مشاهدات به تعداد ۲۴۷ سال- شرکت وجود داشته کیفیت نظارت درونی و در مابقی شرکت‌ها که ۲۴۷ سال- شرکت است، این نوع نظارت ضعیف بوده و کیفیت پایینی دارد. نتایج کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی حاکی از آن است که ۸۷ درصد از شرکت‌ها به تعداد ۱۱۹۶ سال- شرکت واجد شرایط امتیاز یک برای کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بوده و در ۱۷۹ سال- شرکت نیز این نوع نظارت کیفیت پایینی داشته است. همچنین نرخ مؤثر مالیاتی نقدی میانگین این متغیر (۰/۱۸۶) بوده و میانه آن (۰/۱۲۲) است. در کمترین مقدار متغیر به (۰/۰۲۶-) رسیده که پرداخت پایین مالیات را نشان داده و در بالاترین حد به (۰/۷۳۳) رسیده است. در نهایت نتایج آمار توصیفی حاکی از آن است که نسبت خالص حساب‌های دریافتی در سه آماره انحراف معیار، چولگی و کشیدگی در بالاترین سطح نسبت به سایر متغیرها قرار دارد و چولگی اهرم مالی و نوسانات سود قبل از مالیات منفی است.

#### ۲-۴- آزمون فرضیه‌های پژوهش

در این بخش فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار می‌گیرد. با توجه به ماهیت داده‌ها، فرضیه‌های پژوهش در سطح داده‌های ترکیبی آزمون شد. قبل از برازش دادن مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌های پژوهش، فروض کلاسیک مدل آزمون شدند و با توجه به برقرار بودن پیش فرض‌های مدل، فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون قرار گرفت. در مدل رگرسیونی با توجه به مقادیر احتمال نسبت به رد یا عدم رد فرضیه صفر تصمیم گرفته شد. در این پژوهش با توجه به اینکه متغیر وابسته، طبقه‌ای و دارای دو ارزش (صفر و یک) است از مدل رگرسیون لجستیک برای آزمون فرضیه اول پژوهش استفاده شده است. پیش شرط‌های انجام رگرسیون خطی مانند وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته، همسانی واریانس متغیر وابسته و متغیرهای مستقل توزیع نرمال متغیر وابسته و باقیمانده‌ها یا خطای اندازه‌گیری مدل را نیاز ندارد. لیکن موضوع همراستایی چند گانه در رگرسیون لجستیک نیز وجود دارد که به معنای عملکرد خطی هر یک از متغیرهای مستقل نسبت به یکدیگر است. برای این منظور برای هر ضریب بتا باید مقدار جزئی باشد. اگر هر متغیر مستقلی دارای خطای استاندارد بالایی باشد نشان از وجود همراستایی چند گانه روی آن متغیر دارد. همچنین مد نظر باشد قبل از رگرسیون لجستیک از آزمون هاسمر- لمشو جهت تأیید مدل استفاده می‌گردد.

## ۴-۲-۱- نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

جدول ۴. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه اول پژوهش

| نام متغیر                 | نماد متغیر | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z        | احتمال |
|---------------------------|------------|------------|------------------|----------|--------|
| کیفیت نظارت درونی حسابرسی | AQ1        | -۰/۴۳۲     | ۰/۱۳۳            | -۳/۲۵    | ۰/۰۰۹  |
| اندازه شرکت               | Size       | ۰/۰۳۹      | ۰/۰۹۶            | ۰/۴۱     | ۰/۶۸۳  |
| اهرم مالی                 | Lev        | ۰/۶۴۲      | ۰/۲۷۶            | ۲/۳۲     | ۰/۰۰۳  |
| رشد نقدینگی               | Liq        | -۰/۱۹۴     | ۰/۱۰۲            | -۱/۸۹    | ۰/۰۵۹  |
| بازده دارایی‌ها           | ROA        | ۰/۴۳۵      | ۰/۱۱۷            | -۳/۷۱    | ۰/۰۰۷  |
| زیان شرکت                 | Loss       | ۰/۸۹۸      | ۰/۱۹۰            | ۴/۷۱     | ۰/۰۰۷  |
| انحراف معیار بازده        | Sigma      | ۰/۰۰۲      | ۰/۰۷۱            | ۰/۰۴     | ۰/۹۶۷  |
| فرصت رشد                  | MTB        | ۰/۱۳۹      | ۰/۰۵۳            | ۲/۶۲     | ۰/۰۳۸  |
| دوره تصدی حسابرس          | Tenure     | ۰/۰۷۲      | ۰/۱۵۴            | ۰/۴۷     | ۰/۶۳۵  |
| رشد فروش                  | SalesG     | -۰/۱۷۸     | ۰/۱۴۸            | -۱/۲۰    | ۰/۲۲۹  |
| نوسانات سود قبل از مالیات | Veht       | ۰/۳۱۰      | ۰/۰۵۲            | ۵/۹۲     | ۰/۰۰۵  |
| اندازه حسابرس             | Big        | ۰/۵۳۰      | ۰/۱۴۸            | ۳/۵۷     | ۰/۰۰۲  |
| نسبت خالص حساب دریافتی    | REC        | ۰/۱۶۷      | ۰/۰۶۳            | ۲/۶۴     | ۰/۰۰۱  |
| عرض از مبدأ               | C          | -۰/۳۲۷     | ۰/۱۳۰            | -۲/۵۱    | ۰/۰۱۲  |
| ضریب مک فادن              |            |            | ۰/۲۱۱            | آماره LR | ۱۷۶/۳۴ |
| احتمال آماره LR           |            |            | ۰/۰۰۰            | نتیجه    | تأیید  |

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۴ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۱ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۱٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر کیفیت نظارت درونی حسابرسی برابر ۰/۴۳۲- است که منفی است و احتمال آماره Z برای کیفیت نظارت درونی حسابرسی برابر ۰/۰۰۹ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه کیفیت نظارت درونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد. در نتیجه فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود.

## ۴-۲-۲- نتایج آزمون فرضیه ۱-۱، پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۵ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۱ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۱٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی برابر ۰/۸۹۲- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی برابر ۰/۰۲۹ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه نرخ مؤثر

مالیاتی نقدی، بر رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می شود.

جدول ۵. نتایج تجزیه و تحلیل داده ها جهت آزمون فرضیه دوم پژوهش

| نام متغیر                                                    | نماد متغیر   | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z        | احتمال |
|--------------------------------------------------------------|--------------|------------|------------------|----------|--------|
| کیفیت نظارت درونی حسابرسی                                    | AQ1          | -۰/۶۴۴     | ۰/۱۶۳            | -۳/۹۵    | ۰/۰۰۷  |
| نرخ مؤثر مالیاتی نقدی                                        | Cash ETRs    | ۰/۳۲۳      | ۰/۴۳۰            | ۰/۷۵     | ۰/۴۵۵  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی | AQ1×CashETRs | -۰/۸۹۲     | ۰/۴۰۲            | -۲/۲۲    | ۰/۰۲۹  |
| اندازه شرکت                                                  | Size         | ۰/۰۴۰      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۲     | ۰/۶۷۲  |
| اهرم مالی                                                    | Lev          | -۰/۹۲۰     | ۰/۲۸۱            | -۳/۲۷    | ۰/۰۰۵  |
| رشد نقدینگی                                                  | Liq          | -۰/۱۹۳     | ۰/۱۰۲            | -۱/۸۸    | ۰/۰۶۰  |
| بازده دارایی ها                                              | ROA          | -۰/۲۹۰     | ۰/۱۰۵            | -۲/۷۶    | ۰/۰۰۰  |
| زیان شرکت                                                    | Loss         | ۰/۴۸۵      | ۰/۱۸۹            | ۲/۵۶     | ۰/۰۱۱  |
| انحراف معیار بازده                                           | Sigma        | ۰/۰۰۳      | ۰/۰۷۱            | ۰/۰۵     | ۰/۹۶۲  |
| فرصت رشد                                                     | MTB          | ۰/۲۲۱      | ۰/۰۸۳            | ۲/۶۶     | ۰/۰۰۸  |
| دوره تصدی حسابرس                                             | Tenure       | ۰/۰۷۲      | ۰/۱۵۴            | ۰/۴۷     | ۰/۶۳۵  |
| رشد فروش                                                     | SalesG       | -۰/۱۷۸     | ۰/۱۴۸            | -۱/۲۰    | ۰/۲۳۲  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                    | Veht         | ۰/۱۵۳      | ۰/۰۵۲            | ۲/۹۳     | ۰/۰۰۴  |
| اندازه حسابرس                                                | Big          | -۰/۳۷۹     | ۰/۱۴۸            | -۲/۵۵    | ۰/۰۰۰  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                       | REC          | -۰/۲۴۶     | ۰/۰۹۳            | -۲/۶۴    | ۰/۰۰۶  |
| عرض از مبدأ                                                  | C            | -۰/۳۱۹     | ۰/۱۲۴            | -۲/۵۸    | ۰/۰۱۰  |
| ضریب مک فادن                                                 |              | ۰/۲۱۱      |                  | آماره LR | ۱۸۷/۱۵ |
| احتمال آماره LR                                              |              | ۰/۰۰۰      |                  | نتیجه    | تأیید  |

منبع: یافته های پژوهش

#### ۴-۲-۳- نتایج آزمون فرضیه ۱-۲ پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۶ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۴ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۴٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی برابر ۰/۳۹۰- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی برابر ۰/۰۰۶ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی شود. در نتیجه نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی، بر رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. نتیجه فرضیه سوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می شود.

جدول ۶. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه سوم پژوهش

| نام متغیر                                                       | نماد متغیر  | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z        | احتمال |
|-----------------------------------------------------------------|-------------|------------|------------------|----------|--------|
| کیفیت نظارت درونی حسابرسی                                       | AQ1         | -۰/۴۶۰     | ۰/۱۳۷            | -۳/۳۵    | ۰/۰۰۰  |
| نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی                                        | CFO ETRs    | ۰/۱۲۱      | ۰/۰۸۵            | ۱/۴۲     | ۰/۱۵۴  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی | AQ1×CFOETRs | -۰/۳۹۰     | ۰/۱۲۴            | -۳/۱۴    | ۰/۰۰۶  |
| اندازه شرکت                                                     | Size        | ۰/۰۴۰      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۲     | ۰/۶۷۸  |
| اهرم مالی                                                       | Lev         | -۰/۶۴۴     | ۰/۲۷۴            | -۲/۳۵    | ۰/۰۰۷  |
| رشد نقدینگی                                                     | Liq         | -۰/۳۰۲     | ۰/۱۰۱            | -۲/۹۷    | ۰/۰۴۹  |
| بازده دارایی‌ها                                                 | ROA         | -۰/۵۸۶     | ۰/۲۱۵            | -۲/۷۲    | ۰/۰۰۴  |
| زیان شرکت                                                       | Loss        | ۰/۴۹۰      | ۰/۱۸۸            | ۲/۶۰     | ۰/۰۰۹  |
| انحراف معیار بازده                                              | Sigma       | -۰/۰۰۰     | ۰/۰۷۱            | -۰/۰۱    | ۰/۹۸۹  |
| فرصت رشد                                                        | MTB         | ۰/۱۶۸      | ۰/۰۶۳            | ۲/۶۶     | ۰/۰۱۰  |
| دوره تصدی حسابرس                                                | Tenure      | ۰/۰۵۶      | ۰/۱۵۲            | ۰/۳۷     | ۰/۷۱۲  |
| رشد فروش                                                        | SalesG      | -۰/۱۷۷     | ۰/۱۴۸            | -۱/۲۰    | ۰/۲۲۹  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                       | Veht        | ۰/۲۹۰      | ۰/۰۵۲            | ۵/۵۲     | ۰/۰۱۹  |
| اندازه حسابرس                                                   | Big         | -۰/۵۲۹     | ۰/۱۴۸            | -۳/۵۶    | ۰/۰۰۷  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                          | REC         | -۰/۱۶۲     | ۰/۰۶۳            | -۲/۵۶    | ۰/۰۰۱  |
| عرض از مبدأ                                                     | C           | -۰/۳۳۴     | ۰/۱۳۹            | -۲/۴۰    | ۰/۰۱۶  |
| ضریب مک فادن                                                    |             |            | ۰/۲۱۴            | آماره LR | ۱۸۱/۶۷ |
| احتمال آماره LR                                                 |             |            | ۰/۰۰۰            | نتیجه    | تأیید  |

منبع: یافته‌های پژوهش

## ۴-۲-۴ نتایج آزمون فرضیه ۱-۳، پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۷ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۸ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۸٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی اختلاف مالیات دفتری کل برابر ۰/۱۵۷- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی اختلاف مالیات دفتری کل برابر ۰/۰۰۲ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه اختلاف مالیات دفتری کل، بر رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. نتیجه فرضیه چهارم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود.

جدول ۷. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه چهارم پژوهش

| نام متغیر                                                   | نماد متغیر     | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z      | احتمال |
|-------------------------------------------------------------|----------------|------------|------------------|--------|--------|
| کیفیت نظارت درونی حسابرسی                                   | AQ1            | -۰/۷۴۱     | ۰/۲۶۱            | -۲/۸۴  | ۰/۰۰۵  |
| اختلاف مالیات دفتری کل                                      | Total BTDS     | ۰/۷۷۳      | ۰/۲۹۴            | ۲/۶۳   | ۰/۰۰۳  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت درونی حسابرسی اختلاف مالیات دفتری کل | AQ1×Total BTDS | -۰/۱۵۷     | ۰/۰۵۱            | -۳/۰۷  | ۰/۰۰۲  |
| اندازه شرکت                                                 | Size           | ۰/۰۴۰      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۲   | ۰/۶۷۵  |
| اهرم مالی                                                   | Lev            | ۰/۶۴۲      | ۰/۲۸۰            | ۲/۲۹   | ۰/۰۰۳  |
| رشد نقدینگی                                                 | Liq            | -۰/۱۹۴     | ۰/۱۰۲            | -۱/۸۹  | ۰/۰۵۹  |
| بازده دارایی‌ها                                             | ROA            | -۰/۸۵۹     | ۰/۲۳۵            | -۳/۶۵  | ۰/۰۱۵  |
| زیان شرکت                                                   | Loss           | ۰/۵۵۳      | ۰/۱۹۵            | ۲/۸۳   | ۰/۰۰۵  |
| انحراف معیار بازده                                          | Sigma          | ۰/۰۱۰      | ۰/۰۷۲            | ۰/۱۴   | ۰/۸۸۷  |
| فرصت رشد                                                    | MTB            | ۰/۱۳۸      | ۰/۰۵۳            | ۲/۶۰   | ۰/۰۴۸  |
| دوره تصدی حسابرس                                            | Tenure         | ۰/۱۱۴      | ۰/۱۶۰            | ۰/۷۱   | ۰/۴۷۶  |
| رشد فروش                                                    | SalesG         | -۰/۱۷۶     | ۰/۱۵۳            | -۱/۱۵  | ۰/۲۵۱  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                   | Vebt           | ۰/۳۰۹      | ۰/۰۵۲            | ۵/۹۰   | ۰/۰۰۷  |
| اندازه حسابرس                                               | Big            | -۰/۵۳۸     | ۰/۱۴۶            | -۳/۶۸  | ۰/۰۰۵  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                      | REC            | -۰/۲۲۶     | ۰/۰۹۳            | -۲/۴۲  | ۰/۰۰۷  |
| عرض از مبدأ                                                 | C              | -۰/۳۰۵     | ۰/۱۱۱            | -۲/۷۵  | ۰/۰۰۶  |
| ضریب مک فادن                                                |                | ۰/۲۱۸      | آماره LR         | ۱۹۶/۹۱ |        |
| احتمال آماره LR                                             |                | ۰/۰۰۰      | نتیجه            | تأیید  |        |

منبع: یافته‌های پژوهش

## ۴-۲-۵- نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

جدول ۸. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه پنجم پژوهش

| نام متغیر                  | نماد متغیر | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z      | احتمال |
|----------------------------|------------|------------|------------------|--------|--------|
| کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی | AQ2        | -۰/۳۰۹     | ۰/۱۳۸            | -۲/۲۳  | ۰/۰۱۸  |
| اندازه شرکت                | Size       | ۰/۰۴۰      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۲   | ۰/۶۷۸  |
| اهرم مالی                  | Lev        | ۰/۶۳۹      | ۰/۲۷۹            | ۲/۲۹   | ۰/۰۰۱  |
| رشد نقدینگی                | Liq        | -۰/۱۹۳     | ۰/۱۰۲            | -۱/۸۸  | ۰/۰۶۰  |
| بازده دارایی‌ها            | ROA        | -۰/۵۹۲     | ۰/۲۱۸            | -۲/۷۱  | ۰/۰۰۰  |
| زیان شرکت                  | Loss       | ۰/۵۱۵      | ۰/۱۹۰            | ۲/۷۰   | ۰/۰۰۷  |
| انحراف معیار بازده         | Sigma      | ۰/۰۰۲      | ۰/۰۷۱            | ۰/۰۳   | ۰/۹۷۲  |
| فرصت رشد                   | MTB        | -۰/۶۶۳     | ۰/۲۵۳            | -۲/۶۲  | ۰/۰۳۵  |
| دوره تصدی حسابرس           | Tenure     | ۰/۰۷۰      | ۰/۱۵۳            | ۰/۴۶   | ۰/۶۴۵  |
| رشد فروش                   | SalesG     | -۰/۱۷۹     | ۰/۱۴۸            | -۱/۲۱  | ۰/۲۲۶  |
| نوسانات سود قبل از مالیات  | Vebt       | ۰/۳۰۹      | ۰/۰۵۲            | ۵/۹۰   | ۰/۰۰۰  |
| اندازه حسابرس              | Big        | ۰/۳۸۸      | ۰/۱۴۸            | ۲/۶۱   | ۰/۰۴۳  |
| نسبت خالص حساب دریافتی     | REC        | -۰/۵۷۸     | ۰/۲۸۳            | -۲/۰۴  | ۰/۰۰۰  |
| عرض از مبدأ                | C          | -۰/۳۲۲     | ۰/۱۲۵            | -۲/۵۷  | ۰/۰۱۰  |
| ضریب مک فادن               |            | ۰/۲۱۱      | آماره LR         | ۱۵۶/۳۲ |        |
| احتمال آماره LR            |            | ۰/۰۰۰      | نتیجه            | تأیید  |        |

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۸ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۱ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۱٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی برابر ۰/۳۰۹- است که منفی است و احتمال آماره Z برای کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی برابر ۰/۰۱۸ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد. در نتیجه فرضیه پنجم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود. لازم به ذکر است که از بین متغیرهای کنترلی، اهرم مالی، بازده دارایی، زیان شرکت، فرصت رشد، نوسانات سود قبل از مالیات، اندازه حسابرس و نسبت خالص حساب دریافتی بر ریسک سقوط قیمت سهام رابطه معنادار دارد. زیرا مقدار احتمال آماره Z برای اهرم مالی، بازده دارایی، زیان شرکت، فرصت رشد، نوسانات سود قبل از مالیات، اندازه حسابرس و نسبت خالص حساب دریافتی کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است.

#### ۴-۲-۶- نتایج آزمون فرضیه ۱-۲ پژوهش

جدول ۹. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه ششم پژوهش

| نام متغیر                                                     | نماد متغیر   | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z        | احتمال |
|---------------------------------------------------------------|--------------|------------|------------------|----------|--------|
| کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی                                    | AQ2          | -۰/۳۸۵     | ۰/۱۷۰            | -۲/۲۷    | ۰/۰۰۶  |
| نرخ مؤثر مالیاتی نقدی                                         | Cash ETRs    | ۰/۷۴۸      | ۰/۲۸۰            | ۲/۶۷     | ۰/۰۰۱  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی | AQ2×CashETRs | -۰/۹۲۶     | ۰/۴۲۳            | -۲/۱۹    | ۰/۰۰۳  |
| اندازه شرکت                                                   | Size         | ۰/۰۴۴      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۵     | ۰/۶۵۳  |
| اهرم مالی                                                     | Lev          | ۰/۶۳۸      | ۰/۲۸۲            | ۲/۲۶     | ۰/۰۰۵  |
| رشد نقدینگی                                                   | Liq          | -۰/۱۹۳     | ۰/۱۰۲            | -۱/۸۸    | ۰/۰۶۰  |
| بازده دارایی‌ها                                               | ROA          | -۰/۸۳۹     | ۰/۳۰۴            | -۲/۷۶    | ۰/۰۰۷  |
| زیان شرکت                                                     | Loss         | ۰/۴۸۳      | ۰/۱۸۹            | ۲/۵۵     | ۰/۰۱۱  |
| انحراف معیار بازده                                            | Sigma        | ۰/۰۰۳      | ۰/۰۷۱            | ۰/۰۵     | ۰/۹۶۳  |
| فرصت رشد                                                      | MTB          | -۰/۲۴۸     | ۰/۰۹۳            | -۲/۶۷    | ۰/۰۰۵  |
| دوره تصدی حسابرس                                              | Tenure       | ۰/۰۶۷      | ۰/۱۵۳            | ۰/۴۴     | ۰/۶۵۶  |
| رشد فروش                                                      | SalesG       | -۰/۱۷۹     | ۰/۱۴۸            | -۱/۲۱    | ۰/۲۲۸  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                     | Vebt         | ۰/۱۵۲      | ۰/۰۵۲            | ۲/۹۱     | ۰/۰۰۰  |
| اندازه حسابرس                                                 | Big          | ۰/۵۳۶      | ۰/۱۴۹            | ۳/۵۹     | ۰/۰۰۷  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                        | REC          | -۰/۲۵۸     | ۰/۰۹۳            | -۲/۷۶    | ۰/۰۰۹  |
| عرض از مبدأ                                                   | C            | -۰/۳۱۴     | ۰/۱۱۹            | -۲/۶۲    | ۰/۰۰۹  |
| ضریب مک فادن                                                  |              | ۰/۲۱۱      |                  | آماره LR | ۱۷۹/۱۳ |
| احتمال آماره LR                                               |              | ۰/۰۰۰      |                  | نتیجه    | تأیید  |

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق

با جدول ۹ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۱ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۱٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی برابر ۰/۹۲۶- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی نقدی برابر ۰/۰۰۳ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه نرخ مؤثر مالیاتی نقدی، بر رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری دارد. نتیجه فرضیه ششم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید نمی‌شود.

#### ۴-۷- نتایج آزمون فرضیه ۲-۲، پژوهش

جدول ۱۰. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه هفتم پژوهش

| نام متغیر                                                        | نماد متغیر  | ضریب<br>تأثیر | انحراف<br>استاندارد | Z        | احتمال |
|------------------------------------------------------------------|-------------|---------------|---------------------|----------|--------|
| کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی                                       | AQ2         | -۰/۳۸۵        | ۰/۱۵۱               | -۲/۵۴    | ۰/۰۰۷  |
| نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی                                         | CFO ETRs    | ۰/۰۷۳         | ۰/۰۷۱               | ۱/۰۲     | ۰/۳۱۰  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی | AQ2×CFOETRs | -۰/۰۹۸        | ۰/۱۰۶               | -۰/۹۳    | ۰/۳۵۲  |
| اندازه شرکت                                                      | Size        | ۰/۰۳۸         | ۰/۰۹۶               | ۰/۴۰     | ۰/۶۹۲  |
| اهرم مالی                                                        | Lev         | ۰/۶۳۹         | ۰/۲۷۸               | ۲/۳۰     | ۰/۰۰۱  |
| رشد نقدینگی                                                      | Liq         | -۰/۱۹۷        | ۰/۱۰۲               | -۱/۹۳    | ۰/۰۵۳  |
| بازده دارایی‌ها                                                  | ROA         | -۰/۵۸۳        | ۰/۲۱۳               | -۲/۷۳    | ۰/۰۰۸  |
| زیان شرکت                                                        | Loss        | ۰/۴۸۳         | ۰/۱۸۸               | ۲/۵۷     | ۰/۰۱۰  |
| انحراف معیار بازده                                               | Sigma       | -۰/۰۰۳        | ۰/۰۷۰               | -۰/۰۵    | ۰/۹۵۹  |
| فرصت رشد                                                         | MTB         | ۰/۱۴۰         | ۰/۰۵۳               | ۲/۶۴     | ۰/۰۲۱  |
| دوره تصدی حسابرس                                                 | Tenure      | ۰/۰۵۷         | ۰/۱۵۲               | ۰/۳۸     | ۰/۷۰۳  |
| رشد فروش                                                         | SalesG      | -۰/۱۸۰        | ۰/۱۴۷               | -۱/۲۲    | ۰/۲۲۳  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                        | Vebt        | ۰/۲۱۰         | ۰/۰۵۲               | ۳/۹۹     | ۰/۰۲۴  |
| اندازه حسابرس                                                    | Big         | -۰/۳۸۷        | ۰/۱۴۹               | -۲/۵۹    | ۰/۰۰۸  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                           | REC         | -۰/۲۳۱        | ۰/۰۸۳               | -۲/۷۷    | ۰/۰۰۳  |
| عرض از مبدأ                                                      | C           | -۰/۳۲۶        | ۰/۱۳۱               | -۲/۴۹    | ۰/۰۱۳  |
| ضریب مک فادن                                                     | LR          | ۰/۲۱۵         | ۰/۲۱۵               | آماره LR | ۱۵۲/۵۱ |
| احتمال آماره LR                                                  |             | ۰/۰۰۰         | نتیجه               | رد       |        |

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۱۰ ضریب تعیین مدل ۰/۲۱۵ است. بنابراین به طور متوسط ۲۱/۵٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی برابر ۰/۰۹۸- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و نرخ مؤثر مالیاتی عملیاتی برابر ۰/۳۵۲ است. این مقدار احتمال بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود. در نتیجه نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی، بر رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام شرکت تأثیر منفی و معناداری ندارد. نتیجه فرضیه هفتم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید نمی‌شود.

## ۴-۲-۸- نتایج آزمون فرضیه ۲-۳، پژوهش

جدول ۱۱. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون فرضیه هشتم پژوهش

| نام متغیر                                                      | نماد متغیر     | ضریب تأثیر | انحراف استاندارد | Z      | احتمال |
|----------------------------------------------------------------|----------------|------------|------------------|--------|--------|
| کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی                                     | AQ2            | -۰/۵۴۲     | ۰/۲۰۵            | -۲/۶۴  | ۰/۰۲۳  |
| اختلاف مالیات دفتری کل                                         | Total BTDS     | ۰/۹۱۹      | ۰/۲۹۵            | ۳/۱۱   | ۰/۰۰۰  |
| اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و اختلاف مالیات دفتری کل | AQ2×Total BTDS | -۰/۹۰۲     | ۰/۳۳۴            | -۲/۷۰  | ۰/۰۰۷  |
| اندازه شرکت                                                    | Size           | ۰/۰۴۲      | ۰/۰۹۷            | ۰/۴۴   | ۰/۶۵۹  |
| اهرم مالی                                                      | Lev            | ۰/۶۳۶      | ۰/۲۸۲            | ۲/۲۵   | ۰/۰۰۰  |
| رشد نقدینگی                                                    | Liq            | -۰/۱۹۴     | ۰/۱۰۲            | -۱/۹۰  | ۰/۰۵۸  |
| بازده دارایی‌ها                                                | ROA            | -۰/۷۹۴     | ۰/۲۱۳            | -۳/۷۲  | ۰/۰۰۹  |
| زیان شرکت                                                      | Loss           | ۰/۵۲۴      | ۰/۱۹۲            | ۲/۷۲   | ۰/۰۰۷  |
| انحراف معیار بازده                                             | Sigma          | ۰/۰۰۳      | ۰/۰۷۱            | ۰/۰۵   | ۰/۹۵۹  |
| فرصت رشد                                                       | MTB            | ۰/۲۱۷      | ۰/۰۸۳            | ۲/۶۲   | ۰/۰۳۴  |
| دوره تصدی حسابرس                                               | Tenure         | ۰/۰۸۲      | ۰/۱۵۵            | ۰/۵۳   | ۰/۵۹۶  |
| رشد فروش                                                       | SalesG         | -۰/۱۷۴     | ۰/۱۵۰            | -۱/۱۶  | ۰/۲۴۵  |
| نوسانات سود قبل از مالیات                                      | Vebt           | ۰/۱۵۰      | ۰/۰۵۲            | ۲/۸۸   | ۰/۰۰۸  |
| اندازه حسابرس                                                  | Big            | -۰/۳۹۰     | ۰/۱۴۸            | -۲/۶۳  | ۰/۰۲۷  |
| نسبت خالص حساب دریافتی                                         | REC            | -۰/۱۱۱     | ۰/۰۵۳            | -۲/۰۸  | ۰/۰۰۸  |
| عرض از مبدأ                                                    | C              | -۰/۳۲۰     | ۰/۱۲۵            | -۲/۵۵  | ۰/۰۱۱  |
| ضریب مک فادن                                                   | LR             | ۰/۲۳۲      | آماره LR         | ۱۸۰/۵۹ |        |
| احتمال آماره LR                                                |                | ۰/۰۰۰      | نتیجه            | تأیید  |        |

منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به آماره LR و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت در سطح اطمینان ۹۵٪ معادله رگرسیون معنادار است. ضریب تعیین مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (ریسک سقوط قیمت سهام) است. مطابق با جدول ۱۱ ضریب تعیین مدل ۰/۲۳۲ است. بنابراین به طور متوسط ۲۳/۲٪ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط این مدل تبیین می‌شود. همچنین ضریب متغیر اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و اختلاف مالیات دفتری کل برابر ۰/۹۰۲- است که منفی است و احتمال آماره Z برای اثر تعاملی کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و اختلاف مالیات دفتری کل برابر ۰/۰۰۷ است. این مقدار احتمال کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر رد نمی‌شود. در نتیجه اختلاف مالیات دفتری کل، بر رابطه بین کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام تأثیر منفی و معناداری دارد. در نتیجه فرضیه هشتم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می‌شود.

## ۵- بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر کیفیت نظارت حسابرسی شامل دو بعد نظارت درونی، و نظارت بیرونی، بر ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. همچنین نقش تعدیل‌کننده معیارهای اجتناب مالیاتی از منظر سه شاخص نرخ مؤثر مالیاتی نقدی، نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی و اختلاف مالیات دفتری کل در این رابطه مورد بررسی قرار گرفت. در ادبیات مالی، ریسک سقوط قیمت سهام منعکس‌کننده احتمال

افشای ناگهانی اطلاعات منفی انباشته شده در دوره های گذشته است که منجر به افت شدید ارزش بازار شرکت می شود. از سوی دیگر، کیفیت نظارت حسابرسی، بیانگر میزان کارایی و اثربخشی سازوکارهای کنترل و نظارت در ارزیابی گزارشگری مالی و عملکرد مدیریتی است. انتظار می رود این نظارت، با کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش شفافیت مالی، توانایی مدیریت در پنهان سازی اخبار نامطلوب را محدود کند و از سقوط ناگهانی قیمت سهام جلوگیری نماید.

یافته های پژوهش و آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد کیفیت نظارت درونی حسابرسی اثر منفی و معناداری بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد. این نتیجه حاکی از آن است که وجود نظارت مؤثر کمیته حسابرسی و سایر سازوکارهای حاکمیت شرکتی می تواند از انتشار تأخیری اطلاعات منفی و تصمیمات فرصت طلبانه مدیریت جلوگیری کند. همچنین، نتایج فرضیه های دوم تا چهارم پژوهش نشان دادند معیارهای اجتناب مالیاتی شامل نرخ مؤثر مالیاتی نقدی، نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی و اختلاف مالیات دفتری کل، همگی اثر منفی و معناداری بر رابطه بین کیفیت نظارت درونی حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام دارند. به بیان دیگر، زمانی که سطح اجتناب مالیاتی کاهش یافته و شفافیت مالیاتی شرکت ها افزایش می یابد، نقش نظارت داخلی حسابرسی در کاهش ریسک سقوط سهام تقویت می شود. در مقابل، اجتناب مالیاتی بالا با پیچیده تر شدن ساختار اطلاعاتی می تواند کارایی نظارت حسابرسی را تضعیف کند. در ادامه، نتایج فرضیه پنجم تا هشتم پژوهش نیز نشان دادند که کیفیت نظارت بیرونی حسابرسی (کیفیت عملکرد حسابرسان مستقل)، تأثیر منفی و معناداری بر ریسک سقوط قیمت سهام دارد و این رابطه نیز توسط سه معیار اجتناب مالیاتی کنترل می شود. بنابراین، بهبود کیفیت حسابرسی مستقل از طریق افزایش تخصص، استقلال، و اندازه مؤسسات حسابرسی، عاملی کلیدی برای کاهش احتمال سقوط شدید ارزش سهام محسوب می گردد. نقش اجتناب مالیاتی نیز در این بخش مشابه نظارت درونی است؛ هرچه رفتارهای مالیاتی شرکت ها شفاف تر و واقعی تر باشد، اثر بازدارنده حسابرسان بر گزارشگری فرصت طلبانه و پنهان سازی اطلاعات منفی قوی تر خواهد بود. این نتایج با یافته های پژوهش های پیشین داخلی و خارجی مانند **چن و همکاران (۲۰۱۸)** و **کیم و همکاران (۲۰۱۹)** که تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی و نظارت حسابرسی را بر کاهش ریسک سقوط قیمت سهام تأیید کرده اند، هم راستا است. همچنین، نقش اجتناب مالیاتی به عنوان تعدیل گر رابطه در تحقیقات اخیر (مانند **وانگ و همکاران، ۲۰۱۹**) مطرح شده است که نشان می دهد اجتناب مالیاتی بالا به افزایش ابهام اطلاعات مالی و تضعیف اثر سازوکارهای نظارتی منجر می شود. نتایج این پژوهش با تأکید بر شرکت های ایرانی، شواهدی بومی و تجربی در جهت تأیید این دیدگاه فراهم کرده است و نشان می دهد تعامل نظارت حسابرسی و شفافیت مالیاتی می تواند به بهبود ثبات بازار سرمایه کشور کمک کند.

از منظر کاربردی، یافته های این پژوهش دلالت های مهمی برای سیاست گذاران بازار سرمایه، نهادهای حرفه ای و مدیران شرکت ها به همراه دارد. با توجه به اینکه کیفیت نظارت درونی و بیرونی حسابرسی می تواند در تعامل با میزان اجتناب مالیاتی بر ریسک سقوط قیمت سهام اثر گذار باشد، پیشنهاد می شود سازمان بورس و اوراق بهادار در بازنگری دستورالعمل های حاکمیت شرکتی، الزامات مشخص تری برای استقرار و ارزیابی اثربخشی کنترل های داخلی، تقویت واحد حسابرسی داخلی و افزایش استقلال و تخصص کمیته های حسابرسی تدوین نماید. همچنین، توسعه الزامات افشای مرتبط با سیاست های مالیاتی شرکت ها، بویژه در خصوص دلایل تفاوت میان سود دفتری و سود مشمول مالیات و نحوه محاسبه نرخ های مؤثر مالیاتی، می تواند به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و شناسایی به موقع نشانه های هشداردهنده ریسک

سقوط قیمت سهام کمک کند. در همین راستا، تعامل نهادی میان سازمان بورس و سازمان امور مالیاتی کشور می‌تواند زمینه شناسایی شرکت‌هایی را که از رویه‌های مالیاتی پیچیده و کم‌شفاف استفاده می‌کنند فراهم ساخته و به ارتقای سلامت نظام مالی و مالیاتی منجر شود.

برای جامعه حسابداران رسمی و سازمان حسابرسی نیز نتایج این پژوهش حائز اهمیت است. پیشنهاد می‌شود در فرایند ارزیابی ریسک حسابرسی، به پیامدهای ناشی از رویه‌های اجتناب مالیاتی و تأثیر آن بر کیفیت سود و احتمال انباشت اخبار نامطلوب توجه بیشتری شود. تدوین رهنمودهای حرفه‌ای در زمینه بررسی شکاف‌های مالیاتی و تحلیل پایداری نرخ‌های مؤثر مالیاتی می‌تواند به حسابرسان در شناسایی ریسک‌های بالقوه سقوط قیمت سهام کمک نماید. علاوه بر این، برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی برای حسابرسان در زمینه ارتباط میان سیاست‌های مالیاتی شرکت و ریسک‌های اطلاعاتی بازار سرمایه توصیه می‌شود. در سطح بنگاه، به مدیران و اعضای هیئت‌مدیره پیشنهاد می‌شود از طراحی سیستم‌های پاداشی که صرفاً بر کاهش هزینه‌های مالیاتی تمرکز دارند پرهیز کرده و آثار بلندمدت سیاست‌های مالیاتی بر شفافیت اطلاعاتی و اعتماد سرمایه‌گذاران را مدنظر قرار دهند. تقویت نظارت کمیته حسابرسی بر فرایند گزارشگری مالیاتی، انتخاب حسابرسان مستقل با تخصص کافی در حوزه مالیات و ایجاد سازوکارهای کنترلی مؤثر برای جلوگیری از رفتارهای فرصت‌طلبانه می‌تواند نقش مهمی در کاهش ریسک سقوط قیمت سهام ایفا کند. همچنین سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی می‌توانند با توجه به شاخص‌هایی نظیر نرخ مؤثر مالیاتی نقدی، نرخ مؤثر مالیاتی جریان نقد عملیاتی و اختلاف مالیات دفتری کل، ارزیابی دقیق‌تری از کیفیت محیط اطلاعاتی شرکت‌ها و احتمال وقوع ریسک سقوط قیمت سهام به عمل آورند.

در خصوص پیشنهادهای پژوهشی، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی نقش سایر سازوکارهای حاکمیت شرکتی نظیر تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی، ترکیب هیئت‌مدیره، مالکیت نهادی و تمرکز مالکیت در تعدیل رابطه بین کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام بررسی شود. همچنین واکاوی اثر فناوری‌های نوین گزارشگری مالی، تحلیل لحن گزارش‌های مالی و نقش گزارشگری پایداری و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در کنار سازوکارهای نظارتی می‌تواند درک جامع‌تری از عوامل مؤثر بر ریسک‌های اطلاعاتی بازار سرمایه فراهم آورد. انجام پژوهش‌های تطبیقی در صنایع مختلف یا در محیط‌های نهادی گوناگون نیز می‌تواند به تبیین بهتر شرایطی که در آن نظارت حسابرسی قادر به مهار پیامدهای منفی اجتناب مالیاتی است، کمک نماید.

در تفسیر نتایج این پژوهش لازم است به برخی محدودیت‌ها نیز توجه شود. نخست آنکه در این پژوهش برای اندازه‌گیری برخی مفاهیم نظری از معیارهای جانشین استفاده شده است؛ به عنوان مثال کیفیت نظارت درونی و بیرونی حسابرسی و همچنین اجتناب مالیاتی با استفاده از شاخص‌های قابل استخراج از صورت‌های مالی اندازه‌گیری شده‌اند. بدیهی است این شاخص‌ها ممکن است نتوانند تمام ابعاد واقعی این مفاهیم را به طور کامل منعکس کنند. دوم آنکه داده‌های مورد استفاده محدود به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است؛ از این رو تعمیم نتایج به سایر بخش‌های اقتصادی، شرکت‌های غیر بورسی یا سایر بازارهای سرمایه باید با احتیاط صورت گیرد. افزون بر این، احتمال وجود برخی متغیرهای نهادی و رفتاری مشاهده نشده که می‌توانند بر رابطه بین کیفیت نظارت حسابرسی و ریسک سقوط قیمت سهام اثرگذار باشند نیز وجود دارد که در چارچوب مدل‌های تجربی قابل کنترل کامل نبوده‌اند. با وجود این

محدودیت‌ها، یافته‌های پژوهش می‌تواند درک بهتری از نقش سازوکارهای نظارتی و رفتارهای مالیاتی در شکل‌گیری ریسک سقوط قیمت سهام در بازار سرمایه ایران فراهم سازد.

### ملاحظات اخلاقی

#### پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

#### مشارکت نویسندگان

این مقاله برگرفته از رساله دکتری علی کیانی در رشته حسابداری به راهنمایی دکتر اسماعیل مظاهری و مشاوره دکتر بابک عابدی صادقیانی در دانشگاه شهید چمران اهواز است.

**نویسنده اول:** استاد راهنمای رساله، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

**نویسنده دوم:** تدوین مبانی نظری و پیشینه پژوهش، آماده‌سازی نمونه‌ها، گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج و تهیه پیش‌نویس اولیه مقاله.

**نویسنده سوم:** در جرح و تعدیل پیش‌نویس اولیه مقاله، تنظیم مقاله براساس فرمت مجله برای ارسال، انجام اصلاحات مورد نظر داوران در چند مرحله و سرانجام نهایی‌سازی مقاله نقش داشته‌اند.

#### تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

#### حامی مالی

نویسندگان هیچ‌گونه حمایت مالی برای پژوهش، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

#### تقدیر و تشکر

از تمامی افراد و مؤسساتی که در انجام این پژوهش مؤلفین را مساعدت کردند، قدردانی می‌شود.

#### منابع

ابراهیمی کردلر، علی و فخاری، مرتضی (۱۴۰۴). بررسی تأثیر سابقه حسابرسی مستقل رئیس کمیته حسابرسی بر حق‌الزحمه حسابرسی. *مجله دانش حسابداری*، ۱۶(۴)، ۶۵-۹۰. DOI: 10.22103/jak.2025.25333.4181

اخگر، محمد امید؛ امینی، پیمان و مرادی، آزاده (۱۴۰۲). بررسی تأثیر عملکرد زیست محیطی بر ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر محافظه کاری حسابداری در بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۳(۱)، ۱۲۱-۱۴۰. DOI: 10.22051/JERA.2022.35965.2855

پورحیدری، امید؛ ضیاقاسمی، میلاد و عبدزاده کنفی، محمد (۱۳۹۷). بررسی رابطه رقابت در بازار محصول با ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۸(۴)، ۲۹۹-۳۲۰. DOI: 10.22051/JERA.2018.15743.1689

حبیب‌زاده بایگی، جواد؛ دارابی، رویا؛ صراف، فاطمه، و نوری فرد، یدالله (۱۴۰۰). ارائه مدلی برای تشخیص زمان سقوط قیمت سهام. *راهبرد مدیریت مالی*، ۳۳(۳)، ۱۷۷-۱۵۶. DOI: 10.22051/JFM.2019.21966.1771

حسن‌زاده دیوا، سید مصطفی و بزرگ اصل، موسی (۱۴۰۳). تأثیر سوبه‌های رفتاری سرمایه‌گذاران بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام با تأکید بر نقش کیفیت گزارشگری مالی. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۳(۵۰)، ۱۳۷-۱۵۱. [iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/1031687](http://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/1031687)

رضائی، حمیدرضا؛ مرادی، مهدی؛ باقرپور ولاشانی، محمد علی و جباری نوقابی، مهدی (۱۴۰۳). معیارهای سنجش کیفیت حسابرسی از دیدگاه استفاده‌کنندگان. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۴(۴)، ۱-۳۰. DOI: 10.22051/JERA.2024.46713.3222

- رهنمای رودپشتی، فریدون و زندی، آناهیتا (۱۴۰۴). سنجش نقش تعدیل کننده رتبه کیفی مؤسسات حسابرسی بر ارتباط میان استقلال هیئت مدیره و تغییر طبقه بندی در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۶ (۶۳)، ۲۷۲-۲۵۹. DOI: 10.22034/jmaak.2025.77688.4297
- شامی، عباس؛ تقی پوریان، یوسف؛ مران جوری، مهدی و فلاح، رضا (۱۴۰۴). تبیین تأثیر ریسک درماندگی مالی بر ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر راهبرد تجاری. *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۱۴ (۵۶)، ۳۲۲-۳۰۳. <https://www.magiran.com/p2765912>
- علی بالائی، مهدی؛ رحیمی دستجردی، محسن و ساعدی، رحمان (۱۴۰۴). بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ساخت امپراتوری مدیریتی: نقش سازوکارهای نظارتی و اعتماد به نفس بیش از حد مدیرعامل. *مجله دانش حسابداری*، ۱۶ (۴)، ۱۸۵-۲۰۶. DOI: 10.22103/JAK.2025.24144.4105
- فصیحی، ستاره و برشد، رضوان (۱۴۰۲). افشای ریسک شرکت ها: تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی. *پژوهش های تجربی حسابداری*، ۱۳ (۱)، ۱۴۱-۱۶۰. DOI: 10.22051/jera.2022.37494.2924
- قوت مند جزئی، عبدالمجید؛ عرب مازار یزدی، محمد و صفرزاده، محمدحسین (۱۴۰۱). شناسایی تأثیر مدیریت سود بر معیارهای اجتناب مالیاتی و اهمیت آن برای مطالعات اجتناب مالیاتی. *پیشرفت های حسابداری*، ۱۴ (۱)، ۲۷۶-۲۳۹. DOI: 10.22099/JAA.2022.43918.2248
- محمدی، عرفان و اثنی عشری، حمیده (۱۴۰۰). رابطه الگوهای مدیریت سود با ریسک سقوط قیمت سهام با تأکید بر نقش کیفیت حسابرسی. *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۸ (۷۱)، ۱۷۱-۲۰۰. [https://qjma.atu.ac.ir/article\\_12773.html](https://qjma.atu.ac.ir/article_12773.html)
- مشایخی، بیتا و سیدی، سیدجلال (۱۳۹۴). راهبری شرکتی و اجتناب مالیاتی. *مجله دانش حسابداری*، ۶ (۲۰)، ۸۳-۱۰۳. DOI: 10.22103/jak.2015.964
- یزدیفر، حسن؛ حیدرزاده خلیفه کندی، وحید و عسکری شاهم آباد، مهدی (۱۴۰۳). نقش تعدیلگری کیفیت حسابرسی بر میزان اثرگذاری برنامه ریزی مالیاتی بر ارزش شرکت. *مجله دانش حسابداری*، ۱۵ (۴)، ۴۰-۲۱. DOI: 10.22103/JAK.2024.23589.4063

## References

- Abraham, R., El-Chaarani, H., & Deari, F. (2024). Does audit oversight quality reduce insolvency risk, systematic risk, and ROA volatility? The role of institutional ownership. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(8), 335. <https://doi.org/10.3390/jrfm17080335>
- Abraham, R., El-Chaarani, H., & Tao, Z. (2024). The impact of audit oversight quality on the financial performance of U.S. firms: A subjective assessment. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(4), Article 151. <https://doi.org/10.3390/jrfm17040151>
- Akhgar, M. O., Amini, P., & Moradi, A. (2023). Investigating the effect of environmental performance on stock price crash risk with emphasis on accounting conservatism in the Tehran Stock Exchange. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 13(1), 121-140. <https://doi.org/10.22051/JERA.2022.35965.2855> [In Persian].
- Ali Balaei, M., Rahimi Dastjerdi, M., & Saeedi, R. (2025). Investigating the effect of tax avoidance on managerial empire building: The role of monitoring mechanisms and CEO overconfidence. *Journal of Accounting Knowledge*, 16(4), 185-206. <https://doi.org/10.22103/JAK.2025.24144.4105> [In Persian].
- Al-Jaifi, H. A., Al-Rassas, A. H., & Al-Qadasi, A. A. (2017). Corporate governance strength and stock market liquidity in Malaysia. *International Journal of Managerial Finance*, 13(5), 592-610. 10.1108/IJMF-10-2016-0195
- Alzeban, A. (2015). Influence of audit committees on internal audit conformance with internal auditing standards. *Managerial Auditing Journal*, 30(6/7), 539-559. <https://doi.org/10.1108/MAJ-12-2014-1132>
- Barca, H. B., & Legendre, F. (2017). Effect of the board of directors and audit committee on firm performance. *Journal of Management and Governance*, 21(3), 737-755. <https://doi.org/10.1007/s10997-016-9356-2>
- Chen, J., Hong, H., & Stein, J. C. (2001). Forecasting crashes: Trading volume, past returns, and conditional skewness in stock prices. *Journal of Financial Economics*, 61(3), 345-381. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(01\)00066-8](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(01)00066-8)
- DeFond, M., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.09.002>
- Desai, M. A., & Dharmapala, D. (2009). Corporate tax avoidance and firm value. *Review of Economics and Statistics*, 91(3), 537-546. <https://doi.org/10.1162/rest.91.3.537>
- Du, X. (2018). Corporate environmental performance, accounting conservatism, and stock price crash risk: Evidence from China. *The British Accounting Review*, 50(1), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.bar.2017.08.001>

- Ebrahimi Kordlar, A., & Fakhari, M. (2025). Investigating the effect of the audit committee chair's independent auditing experience on audit fees. *Journal of Accounting Knowledge*, 16(4), 65–90. [10.22103/jak.2025.25333.4181](https://doi.org/10.22103/jak.2025.25333.4181) [In Persian].
- Faleye, O., Hoitash, R., & Hoitash, U. (2018). Advisory directors. *Journal of Financial Economics*, 130(1), 83–104. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2018.05.008>
- Fasihi, S., & Barshad, R. (2023). Corporate risk disclosure: The effect of audit committee characteristics. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 13(1), 141–160. <https://doi.org/10.22051/JERA.2022.37494.2924> [In Persian].
- Frank, L., Hung, M., Li, X., & Taboada, A. G. (2017). Board reforms and firm value: Worldwide evidence. *Journal of Financial Economics*, 125(1), 120–142. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2017.04.010>
- Ghovatmand Jazi, A., Arab Mazar Yazdi, M., & Safarzadeh, M. H. (2022). Identifying the effect of earnings management on tax avoidance measures and its importance for tax avoidance studies. *Accounting Advances*, 14(1), 239–276. <https://doi.org/10.22099/JAA.2022.43918.2248> [In Persian].
- Habib, A., & Hasan, M. M. (2017). Managerial ability, investment efficiency and stock price crash risk. *Research in International Business and Finance*, 42, 262–274. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2017.07.048>
- Habibzadeh Baygi, J., Darabi, R., Sarraf, F., & Nouri Fard, Y. (2021). Presenting a model for predicting stock price crash timing. *Journal of Financial Management Strategy*, 9(33), 156–177. [10.22051/JFM.2019.21966.1771](https://doi.org/10.22051/JFM.2019.21966.1771) [In Persian].
- Habtoor, O. S. (2022). The impact of audit committee characteristics on Saudi bank performance. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 11(6), 388–401. [10.20525/ijrbs.v11i6.1969](https://doi.org/10.20525/ijrbs.v11i6.1969)
- Halim, A. (2013). *Pengaruh kompetensi dan independensi auditor terhadap kualitas audit dengan anggaran waktu audit dan komitmen profesional sebagai variabel moderasi*. Ph.D. Dissertation, Universitas Brawijaya, Malang, Indonesia. <http://repository.ub.ac.id/id/eprint/160580>
- Han, L., Weng, H. J., & Yang, X. (2020). Tax avoidance and stock price crash risk: Evidence from China. *Accounting & Finance*, 60(S1), 235–262. <https://doi.org/10.1111/acfi.12448>
- Hanlon, M., & Heitzman, S. (2010). A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2–3), 127–178. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2010.09.002>
- Hassanzadeh Diva, S. M., & Bozorg Asl, M. (2024). The impact of investors' behavioral biases on future stock price crash risk with emphasis on the role of financial reporting quality. *Management Accounting and Auditing Knowledge*, 13(50), 137–151. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/1031687> [In Persian].
- Hutton, A. P., Marcus, A. J., & Tehranian, H. (2009). Opaque financial reports, R<sup>2</sup>, and crash risk. *Journal of Financial Economics*, 94(1), 67–86. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2008.10.003>
- Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305–360. [https://doi.org/10.1016/0304-405X\(76\)90026-X](https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X)
- Jin, L., & Myers, S. C. (2006). R<sup>2</sup> around the world: New theory and new tests. *Journal of Financial Economics*, 79(2), 257–292. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2004.11.003>
- Kim, J. B., Wang, Z., & Zhang, L. (2019). CEO overconfidence and stock price crash risk. *Contemporary Accounting Research*, 36(2), 1188–1220. <https://doi.org/10.1111/1911-3846.12417>
- Kothari, S. P., Shu, S., & Wysocki, P. D. (2009). Do managers withhold bad news? *Journal of Accounting Research*, 47(1), 241–276. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00318.x>
- Lee, S. M., Jiraporn, P., & Song, H. (2020). Customer concentration and stock price crash risk. *Journal of Business Research*, 110, 327–346. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.01.022>
- Liu, D., Gu, H., & Lung, P. (2016). Equity mispricing: Evidence from China's stock market. *Pacific-Basin Finance Journal*, 39, 211–223. <https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2016.06.007>
- Mashayekhi, B., & Seyedi, S. J. (2015). Corporate governance and tax avoidance. *Journal of Accounting Knowledge*, 6(20), 83–103. <https://doi.org/10.22103/jak.2015.964> [In Persian].
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), 340–363. <https://doi.org/10.1086/226550>
- Mohammadi, E., & Ethna Ashari, H. (2021). The relationship between earnings management patterns and stock price crash risk with emphasis on the role of audit quality. *Journal of Financial Accounting Empirical Studies*, 18(71), 171–200. [https://qjma.atu.ac.ir/article\\_12773.html](https://qjma.atu.ac.ir/article_12773.html) [In Persian].

- Murata, R., & Hamori, S. (2021). ESG disclosures and stock price crash risk. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(2), Article 70. <https://doi.org/10.3390/jrfm14020070>
- Musallam, S. R. M. (2020). Effects of board characteristics, audit committee and risk management on corporate performance: Evidence from Palestinian listed companies. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 13(4), 691–706. <https://doi.org/10.1108/IMEFM-12-2017-0347>
- Nguyen, Q. K. (2021). Oversight of bank risk-taking by audit committees and Sharia committees: Conventional vs. Islamic banks. *Heliyon*, 7(8), e07798. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07798>
- Pourheidari, O., Zia Ghasemi, M., & Abdzadeh Konfi, M. (2018). Investigating the relationship between product market competition and stock price crash risk of firms listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 8(4), 299–320. <https://doi.org/10.22051/JERA.2018.15743.1689> [In Persian].
- Rahnema Roudposhti, F., & Zandi, A. (2025). Assessing the moderating role of audit firms' quality ranking on the relationship between board independence and reclassification shifting in the Tehran Stock Exchange. *Management Accounting and Auditing Knowledge*, 16(63), 259–272. [10.22034/jmaak.2025.77688.4297](https://doi.org/10.22034/jmaak.2025.77688.4297) [In Persian].
- Rezaei, H. R., Moradi, M., Bagherpour Valashani, M. A., & Jabbari Noughabi, M. (2024). Audit quality measurement criteria from users' perspective. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 14(4), 1–30. <https://doi.org/10.22051/JERA.2024.46713.3222> [In Persian].
- Rifat, F., Hossain, M. M., & Ghosh, R. (2022). Board characteristics, audit committee attributes and firm performance: Empirical evidence from an emerging economy. *Asian Journal of Accounting Research*, 7(1), 84–92. <https://doi.org/10.1108/AJAR-11-2020-0115>
- Salehi, M., Tahervafaei, M., & Tarighi, H. (2020). Audit committee characteristics and stock price crash risk: Evidence from Tehran Stock Exchange. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 18(1), 81–97. <https://doi.org/10.1108/JFRA-01-2019-0015>
- Shami, A., Taghipourian, Y., Maran Jouri, M., & Fallah, R. (2025). Explaining the effect of financial distress risk on stock price crash risk with emphasis on business strategy. *Management Accounting and Auditing Knowledge*, 14(56), 303–322. <https://www.magiran.com/p2765912> [In Persian].
- Shetnawi, S. A., Marei, A., Hanefah, M. M., Eddaiia, M., & Alaaraj, S. (2021). Audit committee and financial performance in India. *Montenegrin Journal of Economics*, 17(1), 45–53. <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2021.17-1.4>
- Sinason, D. H., Jones, J. P., & Shelton, S. W. (2001). An investigation of auditor and client tenure. *American Journal of Business*, 16(2), 31–40. <https://doi.org/10.1108/19355181200100010>
- Sun, J., & Liu, G. (2014). Audit committees' oversight of bank risk-taking. *Journal of Banking & Finance*, 40, 376–387. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2013.12.015>
- Velte, P. (2023). Which attributes of audit committees are most beneficial for European companies? Literature review and research recommendations. *Journal of Global Responsibility*, 14(2), 204–268. <https://doi.org/10.1108/JGR-07-2022-0063>
- Wang, A. P., & Xu, L. (2019). *Institutional ownership, internal control material weakness, and firm performance*. SSRN Electronic Journal. <https://ssrn.com/abstract=1031270>
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1986). *Positive accounting theory*. Prentice Hall. <https://ssrn.com/abstract=928677>
- Yang, B., Ye, T., & Ma, Y. (2022). Financing anomaly, mispricing and cross-sectional return predictability. *International Review of Economics & Finance*, 79, 579–598. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.01.021>
- Yazdifar, H., Heidarzadeh Khalifeh Kandi, V., & Askari Shahmabad, M. (2024). The moderating role of audit quality on the impact of tax planning on firm value. *Journal of Accounting Knowledge*, 15(4), 21–40. <https://doi.org/10.22103/JAK.2024.23589.4063> [In Persian].
- Zaman, R., Atawnah, N., Haseeb, M., Nadeem, M., & Irfan, S. (2021). Does corporate eco-innovation affect stock price crash risk? *The British Accounting Review*, 53(5), Article 100998. [10.1016/j.bar.2021.100998](https://doi.org/10.1016/j.bar.2021.100998)
- Zhang, C., Yang, C., & Liu, C. (2021). Economic policy uncertainty and corporate risk-taking: Loss aversion or opportunity expectations. *Pacific-Basin Finance Journal*, 69, 101640. [10.1016/j.pacfin.2021.101640](https://doi.org/10.1016/j.pacfin.2021.101640)